

Izvorni naučni rad

UDK 343.6-055.2(497.6)

Dr. sc. Sunčica Hajdarović, docentica

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Vildana Delibašić, BA, asistentica

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

FEMICID U BOSNI I HERCEGOVINI: IZMEĐU TRADICIJE, PRAVA I DRUŠTVENE STVARNOSTI

Sažetak: Rad analizira femicid kao najteži oblik rodno zasnovanog nasilja nad ženama, polazeći od njegovih normativnih, kriminoloških i viktimoloških aspekata u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine. Femicid se razmatra kao predvidiv društveni fenomen koji najčešće predstavlja završnu fazu dugotrajnog nasilja, često praćenog institucionalnim propustima. Posebna pažnja u radu je posvećena uvođenju krivičnog djela teškog ubistva ženske osobe u Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, kao važan iskorak u prepoznavanju rodne motivacije nasilja. Rad ukazuje na ograničenja isključivo krivičnopravnog pristupa i naglašava potrebu za sveobuhvatnim institucionalnim i preventivnim mjerama. U završnom dijelu izloženi su prijedlozi *de lege ferenda* usmjereni na harmonizaciju zakonodavstva, jačanje preventivnih mehanizama i unapređenje zaštite prava žena na život i sigurnost.

Ključne riječi: femicid, ubistvo žene, rodno zasnovano nasilje



1. Uvodna razmatranja – pojam „femicida“ kroz historiju

Tokom proteklih nekoliko desetljeća, rizici s kojima se suočavaju žene i djevojčice, od otmice, silovanja, ubistava i seksualnog ropstva, dramatično su porasli.¹ Nasilje nad ženama i djevojčicama najraširenije je kršenje ljudskih prava ukorijenjeno u nejednakosti spolova i diskriminaciji, nebalansiranim odnosima moći, opresiji i štetnim društvenim normama koje učvršćuju žensku podređenost. Procjenjuje se da je svaka treća žena širom svijeta tokom života bila izložena fizičkom i/ili seksualnom nasilju od strane intimnog partnera ili seksualnom nasilju od strane partnera ili nepartnera². Femicid predstavlja kršenje najosnovnijih ljudskih prava, prava na život, slobodu i ličnu sigurnost. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)³ i Pekinška deklaracija⁴ jasno definišu diskriminirajuće postupke protiv žena i potiču države da se obavežu na njihovo sprječavanje. Međutim, ovi temeljni dokumenti ne spominju femicid. Smjernice Evropske unije (EU) o nasilju nad ženama i djevojčicama i borbi protiv svih oblika diskriminacije nad njima⁵, kao i Plan djelovanja za rodnu ravnopravnost III (GAP III)⁶, uključuju femicid i druge nasilne smrti među različite oblike nasilja nad ženama i djevojčicama (VAWG-*Violence Against Women and Girls*). Temeljno pitanje je treba li bilo koje ubistvo žene klasificirati kao femicid, bez obzira na spol učinitelja ili prirodu njegova odnosa sa žrtvom, ili bi femicid trebao biti ograničen prvenstveno na slučajeve u kojima je gubitak života posljedica eskalacije rodno uvjetovanog nasilja. „I dalje svjedočimo, u ime percipirane časti, ljepote, čistoće i tradicije, da su djevojke i žene žrtve ubojstava iz „časti“, dječjih brakova i sakaćenja ženskih genitalija. Previše žena je lišeno svog seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, temeljnih ljudskih prava žena.“⁷

¹ Jeremy S., *A Methodology to Ensure that States Adequately Apply Due Diligence Standards and Processes to Significantly Impact Levels of Violence Against Women Around the World* (2018) 40(1) Human Rights Quarterly 1–36, str 3.

² WHO, *Violence against Women Prevalence Estimates 2018*, Geneva, 2021.

³ Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), usvojena od strane Opće skupštine UN 3. septembra 1981.; BiH je preuzela sukcesijom 1.9.1993., a stupila je na snagu 1.10.1993.; do 2025. godine ratifikovale je 189 država.

⁴ Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, usvojene na Četvrtoj svjetskoj konferenciji o ženama 15. septembra 1995.; Bosna i Hercegovina prihvatila ciljeve 1995., a formalno se obavezala nakon pristupanja UN 1992. godine.

⁵ Smjernice Evropske unije o nasilju nad ženama i djevojčicama i borbi protiv svih oblika diskriminacije nad njima, usvojene od strane Vijeća Evropske unije u Briselu 2008. godine.

⁶ Plan djelovanja Evropske unije za rodnu ravnopravnost III (Gender Action Plan III – GAP III), usvojen 25. novembra 2020. u Briselu, definiše strateški okvir EU za period 2021–2025. za unapređenje rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena i djevojčica u vanjskim odnosima EU, uključujući borbu protiv svih oblika rodno zasnovanog nasilja, među kojima i femicid; GAP III se primjenjuje u partnerskim državama EU, uključujući Bosnu i Hercegovinu, kroz nacionalne planove implementacije (Country-Level Implementation Plans – CLIP).

⁷ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, *International Women's Day Statement by the United Nations Human Rights Council's Working Group on the Issue of Discrimination Against Women in Law and in Practice*, OHCHR, 5. mart 2015.

Neaktivnost institucija prenosi ideju da je nasilje nad ženama društveno prihvatljivo ili barem tolerisano. Osim što je legalna borba, borba za priznavanje femicida simbolična je po tome što poziva na imenovanje dugo potiskivanih problema. U svojoj ranoj iteraciji, femicid je definisan kao „ubistvo žena od strane muškaraca motivisano mržnjom, prezirom, užitkom ili osjećajem vlasništva nad ženama“ i „mizogina ubistva žena od strane muškaraca“. Ova definicija je evoluirala u „ubistvo jedne ili više žena od strane jednog ili više muškaraca jer su žene“, kako je navela profesorica i aktivistica Diana E.H. Russell. Godine 1976., Russell je predstavila taj termin Međunarodnom sudu za zločine protiv žena u Bruxellesu, definišući ga kao slučaj „ubistava žena od strane muškaraca zato što su žene”.⁸ Riječ je u naučni diskurs ušla nakon objavljivanja u članku Caputi i Russell iz 1990. godine, gdje je prvi put upotrijebljena današnja konfiguracija femicida kao namjernog ubistva žene od strane muškarca „motivisanog mržnjom, prijezirom, zadovoljstvom ili osjećajem vlasništva nad ženama”.⁹ Nasilje se mora imenovati kako bi se priznalo i suzbilo, bilo putem naučnih istraživanja, medijskog diskursa ili pravnog jezika. Kao rezultat toga, tvrdnja feministkinje Marije Lugones: „*To name is to resist erasure*“, odnosno da imenovanje nekog pojma sprječava njegovu nevidljivost služi kao podsjetnik da svaki put kada se problem artikulira, otvara se prostor za njegovo izučavanje i rješavanje.¹⁰ Pojam, kao i njegovo prihvaćeno značenje često fluktuiraju, ovisno o tome čija se perspektiva ispituje ili iz koje zemlje ili svjetske regije. Neke aktivistice, poput meksikanke Marcelle Legarde, insistiraju da je femicid zločin iz mržnje ubijanja žena potaknut kulturom mačizma i ideologijom seksizma. Ona je smatrala da bi se definicija trebala proširiti izvan čina ubistva, jer se femicid obično događa nakon niza nasilnih djela protiv žrtve, što ubistvo čini tek posljednjom, najekstremnijom fazom kontinuuma nasilja.¹¹ Historijski, društveni i politički faktori koji utječu na to kako se nasilje nad ženama doživljava ključni su za razumijevanje femicida. Taj se termin u nekim kulturama koristi kako bi se skrenula pažnja na sveprisutne mizogine prakse koje nadilaze izolovane slučajeve nasilja. Femicid je često rezultat niza zanemarenih upozorenja i socio-strukturnih nedostataka. Način na koji se femicid percipira, shvata i rješava uvelike je pod utjecajem društvenog konteksta. Mnoge žene žive u društvima u kojima postoji normalizirani strah od nasilja, a njihova zaštita ovisi o nepouzdanim, korumpiranim i disfunkcionalnim sistemima. Međunarodne rasprave o konceptu i karakteristikama femicida još uvijek su snažne u područjima akademske zajednice, politike i aktivizma na lokalnoj razini, kao i u regionalnim, nacionalnim i drugim zakonodavnim institucijama i političkim tijelima. Na primjer, izraz „*feminicidio*“ ili „*feminicide*“ na engleskom jeziku koristi se u nekim dijelovima svijeta, poput Latinske Amerike, kako bi se opisalo kako vlade i države često ne reaguju adekvatno ili ne sudjeluju u rješavanju problema ubistava

⁸ Russell, D. E. H., *Crimes Against Women: Proceedings of the International Tribunal, International Tribunal on Crimes Against Women*, Brussels, 1992; u: Russell, D. E. H., Radford, J., *Femicide: The Politics of Woman Killing*, Twayne Publishers, 1992., str. 379.

⁹ Caputi, J., Russell, D. E. H., *Femicide: Speaking the Unspeakable*, Ms. Magazine, vol. 1, no. 5, 1990.

¹⁰ Lugones M., *Toward a Decolonial Feminism*. Hypatia 25(4), 2010.

¹¹ Lagarde M., *Feminicidio. Una perspectiva global*, UNAM / Centro de Investigaciones Interdisciplinarias en Ciencias y Humanidades, Ciudad de México, 2006.

žena i djevojčica.¹² Od ranih 1990. ovaj koncept koriste ženski pokreti, a od početka milenijuma usvojen je i u društvenim naukama kako bi se shvatile one karakteristike koje razlikuju ubistva žena i muškaraca, a koje su dotad bile prikrivene neutralnim pojmom „homicid“, odnosno „ubistvo“. Postajanjem dijela krivičnog zakona neke države, „femicid“ dobiva kulturalne konotacije u skladu s pravnom terminologijom date zemlje. Autori su mišljenja da onako kako se femicid shvata i definiše, određuje kako se zakon tumači i primjenjuje.

2. Oblici femicida

„U odnosu na ubistvo u generalnom smislu, ali i na ubistvo u okviru porodičnih relacija, femicid u partnerskim odnosima ima svoje specifičnosti, etiološka i fenomenološka obilježja koja u sebi sublimiraju i dinamički povezuju različite dimenzije ličnosti, roda, socijalnog okruženja, kulturoloških, interpersonalnih i emotivnih relacija.“¹³ Kada govorimo o femicidu prvo je potrebno krenuti od samog definisanja sintagme „rodno nasilje“. Rodna odrednica je jako bitna iz razloga što je upravo zbog njenog postojanja i definisanja i došlo do razmišljanja o uvođenju femicida kao krivičnog djela u pojedina nacionalna krivična zakonodavstva.

„Izraz rodno zasnovano nasilje (RZN) koristi se za opisivanje svakog štetnog akta počinjenog nad bilo kojim licem na osnovu socijalno pripisanih/rodnih razlika između muškaraca i žena. Obuhvata djela nanošenja fizičke, seksualne ili mentalne povrede ili patnje ili prijetnje takvim djelima, kao i druge vidove lišavanja slobode.“¹⁴ Prema Evropskom institutu za ravnopravnost spolova, rodno utemeljeno nasilje i nasilje nad ženama pojmovi su koji se često koriste kao sinonimi jer je općeprihvaćeno da je većina rodno utemeljenog nasilja počinjena nad ženama i djevojčicama od strane muškaraca. Međutim, važan je „rodno utemeljeni“ aspekt jer naglašava činjenicu da su mnogi oblici nasilja nad ženama ukorijenjeni u nejednakosti u moći između žena i muškaraca (EIGE). Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) rodno uvjetovano nasilje objašnjava kao ozbiljno kršenje ljudskih prava koje predstavlja opasnost za život i zdravlje osobe. UNHCR navodi da iako svako može postati žrtva nasilja na temelju svog zbog spola ili roda, uključujući žene, djevojčice, muškarce i dječake, ipak su žene i djevojčice u većoj opasnosti. Procjenjuje se da će jedna od tri žene doživjeti seksualno ili fizičko nasilje tijekom života.¹⁵

RZN proizilazi iz nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena, što vodi do diskriminacije nad ženama. Iako je definicija RZN neutralna, tj. može da pogađa i žene i muškarce, žene i djevojke su ipak nesrazmjerno više pogođene ovom vrstom nasilja. Rizik od rodno zasnovanog nasilja nad ženama i djevojkama dodatno se povećava u

¹² Russell, D. E. H. *Defining Femicide*, u: Russell, D. E. H., Radford, J. (ur.), *Femicide: The Politics of Woman Killing*, Twayne Publishers, New York, 1992.

¹³ Simeunović-Patić, B., *Ubistva heteroseksualnih partnera: kriminološke i viktimoške karakteristike*, Temida, 2002., str. 3.

¹⁴ Pavić, T., *Rodno utemeljeno nasilje nad ženama za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 u Hrvatskoj*, diplomski rad, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku Filozofski fakultet Osijek Diplomski studij sociologije i pedagogije, Osijek, 2023. godine

¹⁵ *Ibid.*

kriznim vremenima. Neke žene i djevojke su u većem riziku, poput osoba sa invaliditetom i onih iz LGBTQI+ zajednice.¹⁶ Shodno navedenome, dolazimo i do samog pojma femicida koji smo već ranije definisali u ovom radu, ali i do njegove fenomenologije, tj. do pojavnih oblika. Naime, oblici femicida se određuju s obzirom na motiv koji je doveo do počinjenja ovog krivičnog djela, kao i na sam odnos koji je prije ubistva dominirao između žrtve i učinitelja djela. Shodno tome možemo govoriti o direktnim i indirektnim kategorijama femicida, a u sklopu tih klasifikacija možemo klasificirati tipove femicida u skladu sa ponašanjem učinitelja, odnosom žrtve i počinitelja, te samog konteksta u kojem se dogodio femicid. Upravo su rod i kontekst u kojem se dogodilo ubistvo žene ključne odrednice za kategorizaciju femicida. Shodno navedenom, možemo govoriti o sljedećim oblicima femicida:

- a) Femicid od strane intimnog partnera
Ovaj oblik femicida je najviše rasprostranjen, te je i najbolje dokumentovan na međunarodnom nivou. Ovoj kategoriji femicida najčešće prethodi nasilna veza između muškarca i žene, koja kulminira ubistvom žene od strane nasilnog partnera. Studije su pokazule da pokušaji žene da pobjegne iz nasilne veze, kao i zahtjevi za razvod ili razdvajanje, predstavljaju trenutke najvećeg rizika da bude ubijena od strane intimnog partnera.¹⁷
- b) Porodični (ne - intimni) femicid; koji je počinjen od strane članova porodice koji nisu intimni partneri. Unutar ove kategorije femicida razlikujemo:
 - Femicid u ime časti - obično ga čine rođaci (u ovom slučaju to mogu biti i žene nad ženama), u situacijama kada smatraju da je ponašanje žrtve „prevršilo sve mjere“ u smislu da vrijeđa patrijarhalne norme, te na taj način šteti ugledu i časti porodice. Žrtva najčešće biva mlada žena/djevojka, koja odbija da stupi u prisilni brak koji nameće porodica, ili koja ima ili se sumnja da ima izvanbračne seksualne odnose. Kod ovih slučajeva se zapravo radi o „tamnoj brojki kriminaliteta“, jer najčešće ovakvi slučajevi ostaju neprijavljeni.
 - Smrt zbog miraza - ove vrste ubistava žena se najčešće dešavaju kod dogovorenih brakova, gdje „miraz“ predstavlja novac i druge dragocijenosti koje porodica mlade daje porodici mladoženje. Samo u Indiji, 2019. godine, zvanična statistika je registrovala više od 7.000 zločina protiv žena označenih kao „smrti zbog miraza“ i više od 5.000 slučajeva „podsticanja na samoubistvo“.¹⁸
 - Femicid - ubistvo je oblik femicida koji je zabilježen gotovo u svim evropskim zemljama, uključujući i Bosnu i Hercegovinu (BiH). Ovaj tip

¹⁶Rodno zasnovano nasilje, Informacije, Unicef za svako dijete, 1, <https://www.unicef.org/serbia/media/16746/file> (datum posjete stranici: 27.10.2025.)

¹⁷Walby et al, „The Concept and Measurement of Violence Against Women and Men“, Policy Press Shorts, Polici Press, 2017., <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/31892>, (datum posjete stranici: 27.10.2025.)

¹⁸Vlada Indije, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Nacionalni ured za kriminalističke evidencije, <https://www.ncrb.gov.in/en/crime-india-2019-0> (datum posjete stranici: 27.10.2025.)

femicida često nije adekvatno evidentiran i ukazuje na potrebu za posebnim preventivnim mjerama za počinitelje sa mentalnim problemima i žene koje napuštaju nasilne veze (period kada je rizik od femicida izuzetno visok).¹⁹

- c) Femicid u ratnim i konfliktnim okolnostima, tj. tokom oružanih sukoba, sistematskog i etničkog čišćenja stanovništva, genocida, nasilje nad ženama raste, sa posebnim akcentom na sistematska silovanja. Mučenja i ubijanja žena koriste kao izraz nadmoći jedne protivničke grupe nad drugom. Primjer za ovo jeste i Bosna i Hercegovina gdje je presudama Haškog tribunala po prvi put u historiji oružanih sukoba dokazano da su silovanja i ubijanja muslimanskih žena bila dio genocida i ratnih zločina, kao i dio etničkog čišćenja. Ured Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC) je u svom izvještaju iz 2018. godine naveo da „nezabilježeni rodno zasnovani zločini nad ženama i djevojkama tokom oružanih sukoba mogu značajno povećati globalni broj žrtava femicida“.²⁰
- d) Selekcija po spolu; kod ovog oblika femicida radi se o ubistvima djevojčica kroz čedomorstvo, izgladnjivanje i zanemarivanje, što proizilazi iz duboko ukorijenjene rodne diskriminacije.²¹
- e) Lov na „vještice“ - u ruralnim oblastima žene vrlo lahko postaju mete nasilnika posebno ako naslijede ili na neki drugi način steknu imovinu ili zemlju. Također, meta su i žene koje se bave tradicionalnim liječenjem u ruralnim područjima, dok su muškarci koji se bave istom tom vrstom zanimanja visoko cijenjeni u takvim zajednicama.²²

Može se zaključiti da se nasilje nad ženama odvija kao rezultat rodne diskriminacije, u raznim situacijama, što je jasno vidljivo kada ovom problemu pristupimo iz ugla ljudskih prava, odnosno onda kada se fokusiramo na žene koje su marginalizirane i isključene iz društva.

¹⁹ Corradi, C., „Femicide, its causes and recent trends: What do we know?“, European Parliament, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/653655/EXPO_BRI\(2021\)653655_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/653655/EXPO_BRI(2021)653655_EN.pdf) (datum posjete stranici: 27.10.2025.)

²⁰ United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC, 2018. https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/WDR18_Booklet_1_EXSUM.pdf (datum posjete stranici: 27.10.2025.)

²¹ Corradi, C., *Femicide, its causes and recent trends: What do we know?*, European Parliament coordinator: Policy Department for External Relations Directorate General for External Policies of the Union PE 653.655 - November 2021., str. 7.

²² *Ibid.*

2.1. Mjesto porijekla kao odrednica femicidnog rizika

Femicid nadilazi granice, socioekonomske statuse i kulture, ali njegova ozbiljnost varira regionalno. Uznemirujući izvještaj koji su objavili UN Women i Ured UN-a za droge i kriminal (UNODC)²³, pokazao je da je 2023. godine 140 žena i djevojčica svaki dan umiralo od ruku svog partnera ili bliskog rođaka, što znači da je jedna žena ubijena svakih 10 minuta. Sumarno, u 2023. godini je 51.100 žena bila ubijeno od strane intimnog partnera ili člana porodice. S 21.700 ubijenih žena u 2023. godini, Afrika je imala najviše stope femicida koji uključuju intimne partnere i porodicu, a slijede Amerika i Okeanija.²⁴ Femicid nije neuobičajen u mnogim regijama Afrike, Latinske Amerike i Azije, on je predvidljiv rezultat kulture koja nasilje u zajednici smatra "porodičnim problemom". Slično tome, u ruralnim i tradicionalnim balkanskim zajednicama, gdje su kolektivni identiteti pod snažnim utjecajem koncepata "časti", "tradicije" i "muške zaštite", femicid može biti posljedica ženske želje da se pobuni protiv nasilja, odbije se podvrgnuti ili potvrdi svoju nezavisnost. U 2024. godini 12 žena ubijeno je u slučajevima femicida u Bosni i Hercegovini, što predstavlja ogroman broj uzimajući u obzir populaciju koja je iznosila manje od 2,5 miliona. Međutim, ne postoji jedinstveni registar porodičnog nasilja, što otežava praćenje razmjera problema i učinkovitu reakciju institucija.²⁵ Femicid se događa širom svijeta, ali je češći u zemljama ili područjima gdje je jaz i nejednakost spolova veća. Žene su rodno zasnovanom nasilju najvećim dijelom izložene upravo u okviru porodično-partnerskih odnosa, zbog čega femicid u ovom kontekstu čini značajan dio svih ubistava u svijetu.²⁶ To implicira da su žene nesrazmjerno ranjive u vlastitim domovima i društvenim jedinicama, koje se obično smatraju sigurnim područjima, što je problem koji je strukturno ukorijenjen. Statistike ističu zapanjujuću činjenicu i fatalni paradoks, kućno okruženje koje bi trebalo pružati utočište i sigurnost, često je najopasnije, čineći vlastite domove najsmrtonosnijim mjestom za žene. Prema trenutnim statistikama, broj zemalja koje rutinski objavljuju podatke o femicidu značajno je porastao od početka 2000-ih.²⁷ Ipak, često nedostaje standardizacija definicija i evidencija, što otežava direktne usporedbe tokom vremena. To je zato što, u nedostatku dobro definisane terminologije, ono što se u jednoj naciji priznaje i označava kao femicid može se u drugoj dokumentovati kao „porodična tragedija“ ili „obično ubistvo“. Ova metodološka i semantička nejednakost ukazuje na dublju društvenu nevoljnost da se nasilje nad ženama prizna kao sistemski i rodno utemeljen fenomen, uz tehnički nedostatak podataka. Šanse za suočavanje s

²³ UN Women/UNDOC, *Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides*, 2024.

²⁴ Ibid.

²⁵ *Svaka treća žena žrtva nasilja: Zabrinjavajuća statistika i u Bosni i Hercegovini*, Raport.ba, <https://raport.ba/svaka-treca-zena-zrtva-nasilja-zabrinjavajuca-statistika-i-u-bosni-i-hercegovini/>, 07.03.2025., datum posjete stranici: 16.10.2025.

²⁶ Drew, H., *Women, Violence and the Media*, Boston: Northeastern University Press; Hanover i London: University Press of New England, 2009.

²⁷ UN Women & United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *Gender-Related Killings of Women and Girls (Femicide/Feminicide): Global Estimates of Female Intimate Partner/Family-Related Homicides in 2022*, novembar 2023.

pravdom ne mogu biti kolektivne kada ne postoji zajednički jezik za njihovo imenovanje; umjesto toga, takvi zločini ostaju fragmentisani, poricani i često ignorisani.

2.2. Patrijarhat kao plodno tlo

Patrijarhat je, kao specifičan oblik društvene prinude nad ljudskim polovima i generacijama, početna tačka svake analize društvenog položaja žene.²⁸ Početkom devedesetih godina 20. stoljeća, ženski pokret je iznosio kritiku i izazvao novo sagledavanje rodni i seksualnih uloga u društvu, što neminovno utječe i na politiku. Patrijarhalna kultura je oblik normalizacije nasilnih zločina koje muškarci čine nad ženama. Patrijarhat, čiji sastavni dio predstavlja ugnjetavanje žena i ne bi se trebao koristiti kao kultura koja se nasljeđuje, još uvijek postoji u društvu, tako da zajedno sa njim postoji rodni jaz između muškaraca i žena. Upotreba sile od strane muškaraca je suštinski dio patrijarhalnog sistema u svim društvenim sferama, a kao rezultat toga, nasilni muškarci vjeruju da posjeduju prava na ženska tijela. „*Ubio sam je jer je bila moja*“ često se čuje u izjavama onih koji počinu femicid, a koji na neki iskrivljen način vjeruju da je njihovo ponašanje opravdano. Prema feminističkoj teoriji, femicid se ne može adekvatno objasniti kao fenomen idejom patrijarhata na kojem se temelji, uprkos značajnim doprinosima njegovom razvoju kao zasebnog zločina. Patrijarhat kao sistem kojim dominiraju muškarci koji tlači žene kontrolišući vladine, društvene, ekonomske, vjerske i kulturne institucije problematičan je, budući da vidi mušku privilegiju i moć kao jedini temeljni uzrok svih društvenih odnosa, uključujući femicid. Premda se fokus drži na biološkim faktorima, poput hormona ili strukturalnog determinizma agresivnosti, te neurobiološkim faktorima, dodatni interes savremenih studija i polje istraživanja predstavljaju i važni faktori iz društvene, historijsko-kulturne, psihosocijalne i međuljudske perspektive, koji zajedno čine složeni eksplanatorni okvir za razumijevanje femicida. Druge društvene strukture, poput socioekonomske klase, etničke pripadnosti, rase i religije smatraju se sekundarnim i shvataju se samo kao derivati muško-ženskih odnosa. Prije nego što se femicid dogodi, kao krajnja manifestacija muške nadmoći nad ženom, učinitelj često prvo progoni žrtvu, primjerice silovanjem, seksualnim uznemiravanjem, porodičnim nasiljem, prisilom ili ograničavanjem. Neravnopravnost se očituje u pet stvari, uključujući nasilje, marginalizaciju, stigmatizaciju, podređenost i dvostruki teret. Ovih pet stvari naziva se društvenim iskustvima žena.²⁹

3. Odredbe bosanskohercegovačkog krivičnog zakonodavstva - nasilje u porodici i femicid

3.1. Nasilje u porodici prema KZ FBiH i KZ RS-a

Nasilje u porodici je ponašanje koje je rezultat preovladavajućih patrijarhalnih obrazaca društvenog ponašanja. Ono je najbolje ogledalo nejednake raspodjele moći između muškaraca i žena u današnjem savremenom društvu. Inkrimiranost nasilja u

²⁸ Papić, Ž., *Društveni položaj žene – specifičnosti i teškoće utemeljenja problema*, str. 35.

²⁹ Rofiah, N., *Methods of Islamic Studies for True Justice for Women*, presented at the Congress of Women Ulama (KUPI), Indonesia, 2020.

porodici prisutna je u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine (BiH) još od 2003. godine, kada je Visoki predstavnik nametnuo krivične zakone u BiH, te je u Krivičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), u članu 222. propisano ovo djelo. Inkriminacija krivičnog djela nasilja u porodici je posljedica poziva da se ovakva ponašanja prepoznaju i sankcionišu, a koje je prije svega izraženo u Deklaraciji o eliminaciji nasilja prema ženama usvojenoj na Generalnoj skupštini UN-a davne 1992. godine. Od tada je donesen niz konvencija i zakona koji se bave ovom problematikom. Ono što je najznačajnije navesti u kontekstu ovog rada jeste Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji BiH³⁰ sa najnovijim izmjenama i dopunama koje su se desile u 2025. godini, te izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH³¹ isto iz 2025. godine, koje u zakonodavnom smislu čine jednu veliku prekretnicu u FBiH. Prema novom Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama, data je izmijenjena definicija samog nasilja u odnosu na raniji Zakon koji je tretirao istu tematiku. Naime, prema članu 8. pomenutog Zakona pod nasiljem u porodici podrazumijeva se *„svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih partnera odnosno partnera, neovisno od toga da li učinitelj dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.“* Ovakva definicija je u skladu sa odredbama Konvencije Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CAHVIO) ili Istanbulska konvencija.³² Ovaj Zakon pruža i niz drugih odredbi koje su relevantne za pitanje krivičnog djela nasilja u porodici kao i za krivično djelo teško ubistvo ženske osobe. Naime, Zakon o zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici *„nasilje prema ženama označava kao kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama i predstavlja sva djela rodno zasnovanog nasilja koja dovode do, odnosno mogu dovesti do, fizičke, seksualne, psihičke odnosno ekonomske povrede odnosno patnje za žene, obuhvatajući i prijetnje takvim djelima, prinudu odnosno protivpravno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili u privatnom životu.“* Dakle, Zakon jasno naglašava da se radi o rodno zasnovanom nasilju, te pojašnjava da rodno zasnovano nasilje podrazumijeva *„nasilje prema ženama koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono koje nesrazmjerno utiče na žene.“* Isto pojašnjenje sadrži i član 2. tačka 41. KZ-a FBiH. Ova odredba je unesena posljednim izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije. Ono što je bitno istaći u pogledu člana 222. KZ-a FBiH jeste i činjenica da se predmetna odredbina izmijenila. Novinu prije svega predstavlja činjenica da izmijenjena odredba člana 222. govori o tome da ovo djelo čini onaj ko fizičkim, seksualnim, psihičkim ili ekonomskim nasilje ugrožava mir, tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku cjelovitost člana svoje porodice ili domaćinstva ili bliske osobe, nezavisno od toga da li učinitelj dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom. Propisana sankcija za osnovni oblik

³⁰ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, 19/2025

³¹ Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), Službene novine FBiH, br. 36/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025

³² Vijeće Evrope je 11. maja 2011. godine donijelo Konvenciju o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, a Bosna i Hercegovina je 19. jula 2012. godine donijela Odluku o pristupanju BiH ovoj Konvenciji. Međutim, FBiH je tek 2025. godine uskladila svoje zakonodavstvo sa odredbama ove Konvencije.

krivičnog djela nasilja u porodici je kazna zatvora od tri godine. Zakonska definicija za osnovni oblik djela je sada proširena (a kako je to predviđeno i odredbama Istanbulske konvencije), na osobe koje dijele ili su dijelile domaćinstvo sa žrtvom, kao i na osobe koje čine nasilje protiv bliske osobe. Zakonodavac u Krivičnom zakonu FBiH, autentičnim tumačenjem, u pomenutom članu 2. pod tačkom 16. pobliže objašnjava ko se smatra bliskom osobom.³³ Ukoliko, prilikom učinjenja djela iz člana 222. učinitelj upotrijebi oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno za teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje, kažnjava se kaznom od tri mjeseca do tri godine. Ako je djelom iz stava 1. ili 2. člana 222. član porodice ili domaćinstva ili bliska osoba teško tjelesno ozlijeđena ili joj je zdravlje teško narušeno ili ako je djelo učinjeno prema djetetu, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do pet godina. Posljedni stav člana 222. se odnosi na kažnjavanje počinitelja koji je uslijed djela iz stavova od 1. do 3. prouzrokovao smrt člana porodice ili domaćinstva ili bliske osobe. Takav učinitelj se kažnjava kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

Ono što je značajno za nove izmjene i dopune KZ-a FBiH, jeste činjenica da je postupljeno prema odredbi člana 46. Istanbulske konvencije koja predviđa da postoje određene otežavajuće okolnosti koje se mogu propisati u nekom drugom članu. Tako je npr. novim izmjenama i dopunama KZ-a FBiH, u stavu 2. člana 166. (Ubistvo), pod tačkom f) popisano da teško ubistvo predstavlja usmrćenje člana porodice ili bliske osobe. Posljedica toga je da je došlo do uklanjanja stava 5. člana 222. koji se odnosio na kažnjavanje počinitelja koji prouzrokuje smrt člana porodice, i koji je shodno staroj odredbi mogao biti kažnjen kaznom zatvora od dvije do petnaest godina. Dakle, Istanbulska konvencija je predložila državama članicama da u svojim nacionalnim zakonima dekriminaliziraju krivično djelo nasilja u porodici, te da se kod pojedinih krivičnih djela nasilja propiše nova tačka koja će se odnositi na nasilje u porodici, a koja će zapravo predstavljati otežavajuću okolnost tog krivičnog djela.³⁴ Također, primjena preporuka Istanbulske konvencije je vidljiva i u članu 172. (Teška tjelesna ozljeda), gdje je dodat stav 4. u kojem stoji da *ukoliko učinitelj koji ozlijedi ili zdravlje teško naruši djetetu, trudnoj ženi, članu porodice ili bliskoj osobi ili prema osobi posebno ranjivoj zbog teže tjelesne ili duševne smetnje ili iz mržnje...* Dakle, jasno vidimo da je u ovoj odredbi došlo do primjene odredbe člana 46. tačka h) Istanbulske konvencije, gdje se kao otežavajuća okolnost predviđa i krivično djelo sa ozbiljnim fizičkim, odnosno psihičkim posljedicama za žrtvu.

Primjenu Istanbulske konvencije vidimo i u odredbi člana 173. stav. 2. (Lahka tjelesna ozljeda).³⁵ Također, došlo je do uvođenja i novih krivičnih djela, kao što je npr. Uhođenje (propisano članom 179a), gdje je u stavu 2. kao kvalificirani oblik ovog djela propisano

³³ Bliske osobe su članovi porodice, te životni partner, bivši životni partner, sadašnji ili bivši partner u emotivnoj ili intimnoj vezi, nezavisno od toga da li učinitelj dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom. Zakon dalje u članu 2. tačka 17. pojašnjava da je životni partner osoba koja s drugom osobom suprotnog spola živi u zajednici koja ima trajniji karakter.

³⁴ O otežavajućim okolnostima koje propisuje Istanbulska konvencija, vidjeti više u Vejzović, S., „Krivično djelo nasilje u porodici (*de lege lata*, *de lege ferenda*)“, *Zbornik radova sa naučnog skupa „Razvoj porodičnog prava – od nacionalnog do evropskog“*. Mostar, 2012. godine

³⁵ „Ko krivično djelo iz stava 1. učini prema članu porodice ili bliskoj osobi ili prema djetetu ili trudnoj ženi ili osobi posebno ranjivoj zbog njene teže tjelesne ili duševne smetnje ili iz mržnje, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.“

djelo uhođenja koje je učinjeno u odnosu na člana porodice ili blisku osobu ili prema djetetu ili prema osobi posebno ranjivoj zbog teže tjelesne ili duševne smetnje ili iz mržnje. Te je i kod krivičnog djela Silovanje (član 203.), u stavu 4. kao kvalifikatorna okolnost propisano silovanje počinjeno prema članu porodice ili bliskoj osobi, itd.

Ističemo da je BiH 2012. godine donijela Odluku o pristupanju Istanbulskoj konvenciji, a izmjene KZ-a FBiH su došle tek 2025. godine, što predstavlja jako dug vremenski period. Ipak, sada možemo reći da su odredbe krivičnog zakonodavstva u skladu sa preporukama Vijeća Evrope, te da naš KZ ne zaostaje za modernim evropskim zakonodavstvima, nego kada je u pitanu propisivanje Teškog ubistva ženske osobe, KZ FBiH je jedan od pionira kada je riječ o ovom krivičnom djelu, o čemu će u narednim dijelovima rada biti više riječi. S druge strane, Krivični zakonik Republike Srpske (KZ RS)³⁶ ne slijedi odredbe KZ-a FBiH, kada je u pitanju krivično djelo Nasilje u porodici, te ne propisuje ni femicid kao krivično djelo. Isti slučaj slijedi i Krivični zakon Brčko Distrikta.³⁷ Dakle, još jednom je potrebno naglasiti da imamo neharmoniziranost odredbi u Bosni i Hercegovini.

3.2. Teško ubistvo ženske osobe prema KZ FBiH

U Federaciji Bosne i Hercegovine u posljednjih nekoliko godina intenzivirala se javna i institucionalna rasprava o potrebi uvođenja posebnog krivičnog djela „teško ubistvo ženske osobe“, rodno utemeljenog ubistva žene (femicida), u Krivični zakon FBiH. Ovaj dijalog vodio se kao odgovor na učestale slučajeve rodno motivisanih ubistava žena te potrebu usklađivanja entitetskog zakonodavstva s međunarodnim standardima i obavezama proizašlim iz Istanbulske konvencije.³⁸ Najranije inicijative uključivale su pokretanje *online* peticije organizirane od strane udruženja Glas žene iz Bihaća (u saradnji s ostalim lokalnim organizacijama) krajem 2024. godine, s ciljem da se femicid uvede u Krivični zakon FBiH kao posebno krivično djelo, predlažući novi član 166.a pod nazivom „Teško ubistvo žene“ uz propisanu kaznu zatvora od najmanje deset godina ili dugotrajni zatvor. Organizacije civilnog društva i aktivistkinje u Bosni i Hercegovini zagovarale su ovaj zakonodavni iskorak kroz javnu kampanju „*Necemo umirati u tišini*“, naglašavajući da postojeći krivičnopravni okvir ne odražava adekvatno rodnu dimenziju nasilja i femicida te da bi posebno zakonodavno prepoznavanje femicida unaprijedilo prevenciju, istragu i procesuiranje takvih djela.³⁹ Pored mobilizacije građana, stručne i profesionalne rasprave također su se odvijale kroz događaje poput konferencije u Sarajevu, koja je okupila pravne stručnjake, pravosudne djelatnike i akademsku zajednicu, s naglaskom na potrebu za posebnom krivičnopravnom normom koja bi tretirala femicid kao specifičan

³⁶ Krivični zakonik Republike srpske (KZ RS); Službeni glasnik BiH, br. 64/2017, 104/2018, 89/2021, 73/2023, 9/2024, 105/2024, 19/2025, 14/2024, 31/2025 i 85/2025

³⁷ Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BD BiH), Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 19/2020, 3/2024 i 14/2024

³⁸ <https://www.vijesti.ba/clanak/685087/pokrenuta-online-peticija-za-uvodjenje-femicida-kao-posebnog-krivcnog-djela-u-fbih>, datum posjete stranici: 1.12.2025.

³⁹ <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/necemo-umirati-u-tisini-borba-za-uvodjenje-femicida-kao-posebnog-krivcnog-djela/562148>, datum posjete stranici: 1.12.2025.

oblik rodno utemeljenog ubistva.⁴⁰ Na nivou zakonodavne vlasti, inicijativa je formalizirana kroz radne sastanke s predstavnicima političkih stranaka i klubova u Predstavničkom domu Parlamenta FBiH početkom 2025. godine, gdje su podržani amandmani za izmjene Krivičnog zakona s ciljem uvođenja femicida kao posebnog krivičnog djela.⁴¹ Nakon postupanja i usvajanja na sjednici Predstavničkog doma, izmjene su konačno prihvaćene, čime je femicid formalno uveden u Krivični zakon Federacije BiH kao posebno krivično djelo u tekstu amandmana koji propisuje kaznu od najmanje deset godina zatvora ili dugotrajnog zatvora. Ovaj korak smatran je historijskim pomakom u pravnoj zaštiti žena u FBiH i rezultatom dugotrajnih inicijativa i kampanja.⁴² Dakle, ono što predstavlja prekretnicu u krivičnom zakonodavstvu Federacije BiH, a možemo slobodno reći i u krivičnom zakonodavstvu BiH, jeste uvođenje Teškog ubistva ženske osobe kao krivičnog djela. Ovo djelo, pod navedenim nazivom, propisano je članom 166a KZ-a FBiH. U stavu 1. pomenutog člana je odmah naglašeno da je riječ o rodno zasnovanom ubistvu ženske osobe. Eksplicitno normiranje najtežeg oblika rodno zasnovanog nasilja ukazuje na pojačanu krivičnopravnu zaštitu žena kao posebno ranjive društvene grupe. Smatramo da uvođenjem pojma rodno zasnovanog ubistva, zakonodavac jasno razdvaja ovo krivično djelo od „običnog“ ubistva, naglašavajući da motiv izvršenja proizlazi iz rodni stereotipa, nejednakosti moći i strukturalne diskriminacije prema ženama. Time se pravna odgovornost ne vezuje isključivo za posljedicu (lišenje života), već i za društveni kontekst i rodno motivisanu namjeru učinitelja, što je u skladu sa savremenim međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava, a posebno zaštite žena od nasilja. U tom kontekstu, posebno je značajno što se objekt zaštite ne iscrpljuje samo u individualnom pravu na život, već obuhvata i širi društveni interes suzbijanja sistemskog nasilja nad ženama, uključujući nasilje koje proizlazi iz partnerskih, porodičnih ili drugih hijerarhijskih odnosa.⁴³ Na taj način, ova odredba ima i preventivnu i simboličku funkciju, jer šalje jasnu poruku o društvenoj neprihvatljivosti rodno motivisanog nasilja. Propisana kazna za Teško ubistvo ženske osobe je zatvor u trajanju od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Ovakva sankcija ukazuje na visoki stepen društvene opasnosti ovog djela. Zakonodavac se odlučuje za strožu kaznenu politiku u odnosu na krivično djelo ubistva, čime se potvrđuje stav da rodno zasnovano ubistvo predstavlja kvalificirani oblik lišenja života, čije su posljedice ne samo individualne, već i strukturalne i društveno destabilizirajuće. Međutim, normativna primjena ove odredbe u praksi zahtijeva precizno utvrđivanje rodne motivacije, što može predstavljati izazov za pravosudne organe. Stoga je neophodno razvijati jasne kriterije i sudsku praksu koja će omogućiti dosljednu i efikasnu primjenu zakona, uz oslanjanje na međunarodne dokumente, kao što su Istanbulska konvencija i praksa Evropskog suda za ljudska prava. S tim u vezi, je bitna

⁴⁰ <https://unigerc.unsa.ba/en/professional-conference-in-sarajevo-femicide-must-be-a-separate-criminal-offense-in-the-criminal-code-of-fbih/>, datum posjete stranici: 1.12.2025.

⁴¹ <https://www.pragg.ba/en/news/160/amendment-to-the-draft-law-on-amendments-to-the-criminal-code-of-fbi-h-regulating-femicide-gender-based-killing-as-a-specific-criminal-offense>, datum posjete stranici: 1.12.2025.

⁴² *Ibid.*

⁴³ Konvencija Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, član 3.; CEDAW – Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, General Recommendation No. 35 (2017); Izvještaji UN Special Rapporteur on violence against women.

interpretacija odredbe stava 2. člana 166a.⁴⁴ Naime, odredba kojom se propisuju kriteriji relevantni za utvrđivanje postojanja krivičnog djela rodno zasnovanog nasilja ima izraženu dokaznu funkciju, budući da sudovima pruža normativni okvir za identifikaciju rodne motivacije učinitelja. Njena svrha nije u uspostavljanju oborive zakonske pretpostavke, već u definisanju skupa okolnosti koje, posmatrane pojedinačno ili u međusobnoj povezanosti, mogu predstavljati relevantne indicije rodno zasnovanog karaktera krivičnog djela. Pri tome smatramo, da postojanje rodno zasnovanog nasilja ne mora biti dokazano neposrednim dokazima, kao što su izričite izjave učinitelja o motivima postupanja. S obzirom na prirodu krivičnih djela koja se najčešće izvršavaju u privatnoj sferi i u okviru bliskih odnosa, dokazivanje se u značajnoj mjeri oslanja na posredne dokaze. Upravo zato zakonodavac upućuje na okolnosti poput prethodnog zlostavljanja, odnosa zavisnosti ili podređenosti, ranjivosti žrtve i prisustva spolnog nasilja, koje u zbiru mogu ukazivati na postojanje rodne motivacije. Dokazni standard u ovom kontekstu zahtijeva da sud izvrši sveobuhvatnu ocjenu svih izvedenih dokaza, u skladu sa načelom slobodne sudijske ocjene dokaza. Nijedna od navedenih okolnosti ne može se smatrati odlučujućom sama za sebe, ali njihova kumulacija i međusobna povezanost mogu dovesti do zaključka da je rodna pripadnost žrtve bila relevantan faktor izvršenja krivičnog djela. Time se sprječava i formalistički pristup, koji bi rodno zasnovano nasilje svodio isključivo na biološki pol žrtve. Poseban izazov u dokazivanju predstavlja utvrđivanje postojanja odnosa koji žene stavljaju u neravnopravan položaj. Ovdje se od suda zahtijeva analiza konkretnih okolnosti slučaja, uključujući dinamiku odnosa između učinitelja i žrtve, način ostvarivanja kontrole, ekonomske i emocionalne zavisnosti, kao i eventualnu toleranciju ili normalizaciju nasilja u dužem vremenskom periodu. Takva analiza nužno prelazi okvire izolovanog krivičnog događaja i uključuje širi vremenski i društveni kontekst. Otvorena formulacija norme, koja omogućava uzimanje u obzir i drugih okolnosti koje upućuju na rodno zasnovano nasilje, dodatno naglašava ulogu sudske argumentacije. Sud je obavezan da jasno i precizno obrazloži na koji način konkretne činjenice i dokazi dovode do zaključka o postojanju rodne motivacije, čime se osigurava usklađenost sa načelom zakonitosti i pravom optuženog na pravično suđenje. U tom smislu, smatramo da dokazni standard kod rodno zasnovanog nasilja ne podrazumijeva snižavanje praga dokazivanja u krivičnom postupku, već zahtijeva drugačiju metodologiju dokazivanja, prilagođenu specifičnostima ovog oblika nasilja. Takav pristup omogućava efikasnu krivičnopravnu zaštitu, uz istovremeno očuvanje osnovnih procesnih garancija.

4. Uporednopravni aspekti femicida

4.1. Hrvatska

⁴⁴ „Pri utvrđivanju krivičnog djela iz stava (1) ovog člana, uzet će se u obzir da je djelo učinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je učinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti ili je djelo učinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno zasnovanom nasilju.“

Hrvatski sabor ratificirao je Istanbulsku konvenciju u junu 2018., nakon intenzivne javne i političke rasprave obilježene izraženim otporom dijela javnosti prema pojmu roda, što je rezultiralo ratifikacijom uz interpretativnu izjavu kojom se negirala obveza uvođenja tzv. „rodne ideologije“ u nacionalni pravni poredak.⁴⁵ Unatoč tome, pojam roda i rodnog identiteta već je bio sastavni dio hrvatskog zakonodavstva.⁴⁶ Pojam femicida u Hrvatskoj se pojavljuje krajem 1990-ih, primarno u naučnim i aktivističkim krugovima, ali bez šireg normativnog ili političkog odjeka.⁴⁷ Značajniji doprinos njegovoj naučnoj artikulaciji dale su Rittossa i Škorić empirijskim istraživanjima ubistava u kontekstu prethodnog intimno - partnerskog nasilja.⁴⁸ Inicijativa za normativno prepoznavanje femicida intenzivirala se 2023. osnivanjem neformalne stručne skupine u okviru Ženske kuće Domine, u Splitu, koja se zauzela za inkorporaciju femicida kao posebnog krivičnog djela u Krivični zakon Republike Hrvatske.⁴⁹ Rasprava o uvođenju femicida izazvala je snažan otpor dijela pravosudne struke. Vrhovni sud RH izrazio je bojazan da bi rodno uvjetovano ubistvo kao posebno krivično djelo moglo povrijediti ustavna načela jednakosti i zabrane diskriminacije, upozoravajući na opasnost različitog vrednovanja života muškaraca i žena.⁵⁰ Pri tome je zanemarena izričita odredba člana 4. stav 4. Istanbulske konvencije, prema kojoj se posebne mjere zaštite žena od rodno utemeljenog nasilja ne smatraju diskriminacijom. Slične dvojbe iznosila je i Hrvatska odvjetnička komora, ističući da je kazna za femicid već obuhvaćena postojećim krivičnim djelima teškog ubistva. Suprotno tome, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i organizacije civilnog društva upozorile su na normativnu nedorečenost predloženog rješenja te potrebu preciznijeg definisanja femicidnih okolnosti, po uzoru na komparativna zakonodavstva.⁵¹ U januaru 2024. Vlada je predložila izmjene Kaznenog zakona RH kojima je femicid konačno definisan kao „rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe“, uz zapriječenu kaznu najmanje deset godina zatvora ili dugotrajni zatvor, čime je femicid prepoznat kao poseban modalitet teškog ubistva u Republici Hrvatskoj. Zakonodavac se pritom odlučio za taksativno navođenje okolnosti relevantnih za utvrđivanje femicida, a ne za njihovo normiranje kao kvalifikatornih okolnosti pri odmjeravanju kazne. Inkorporacija femicida kao samostalnog krivičnog djela u KZ RH predstavlja važan

⁴⁵ Bosak, M., Munivrana Vajda, M., *The reality behind the Istanbul convention: Shattering conservative Delusions*, *Women's Studies International Forum*, vol. 74, 2019, str. 78.

⁴⁶ *Ibid.*, str. 80.

⁴⁷ Aljinović, N., *op. cit.*, str. 329.

⁴⁸ Rittossa, D., Škorić, M., „Abandoned and forgotten? Violent deaths of previously abused female victims in Croatia“, *Pravni vjesnik*, vol. 37, br. 3–4, 2021, str. 7–30. Vidi i Maršavelski, A.; Moslavac, B., „Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona“, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 30, br. 2, 2023, str. 313.

⁴⁹ Aljinović, N., *op. cit.*, str. 330.

⁵⁰ Kovačević, S., Femicid za nezalice, dostupno na: <https://h-alter.org/ljudska-prava/femicid-za-nezalice/> (13. 11. 2025.); Vidi VSRH, Paket propisa za unapređenje zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Zagreb, dostupno na: <https://www.vsrh.hr/EasyEdit/UserFiles/priopcenja/2023/su-ii-62-2023-6-misljenje.pdf>; a prema: Aljinović, N., *op. cit.*, str. 330.

⁵¹ Aljinović, N., *op. cit.*, 331 – 332.

iskorak u usklađivanju hrvatskog krivičnog zakonodavstva sa standardima Istanbulske konvencije i savremenim razumijevanjem strukturalne prirode rodno uvjetovanog nasilja.

4.2. Malta

Malta je Istanbulsku konvenciju ratificirala 2014. godine, ali zakonodavni usklađenost zakonodavnog okvira i Konvencije uslijedila je 2018. godine.⁵² Prije donošenja same zakonodavne regulative raspravljalo se da li femicid treba propisati posebnim zakonom ili to učiniti na način da predstavlja krivično djelo u krivičnom zakonu. Zagovornici uvođenja femicida kao krivičnog djela u KZ Malte su isticali da će to imati snažniji simbolički i preventivni učinak u pogledu društvenog prepoznavanja tog fenomena.⁵³ Suprotno tome, protivnici su upozoravali na poteškoće dokazivanja rodne komponente kao konstitutivnog obilježja krivičnog djela, smatrajući da bi takav pristup mogao otežati krivični progon.⁵⁴ Uprkos tim dilemama, zakonodavac je u konačnici prepoznao potrebu za normativnim izdvajanjem femicida.⁵⁵ Izmjene i dopune Krivičnog zakona usvojene su jednoglasno u junu 2022. godine, čime je po prvi put uveden pojam femicida kao rodno uvjetovanog ubistva žene ili djevojke.⁵⁶ U članu 221. A krivično djelo femicida je smješteno u Krivični zakon Malte. Zakonska odredba ne sadrži definiciju femicida, ali je rodna ravnopravnost, kao i spol žrtve, uvrštena kao kvalifikatorna okolnost. Primjenjujući navedeni član 211. A, sud je dužan da uzme u obzir taksativno⁵⁷ navedene

⁵² Weil, Sh.; Corradi, C.; Naudi, M., *Femicide across Europe: Theory, research and prevention*, Policy Press, Bristol, 2018., str. 129.

⁵³ Times Malta, *Making the new femicide law work*, 28. marta 2024., dostupno na: <https://timesofmalta.com/article/making-new-femicide-law-work.1003735> (datum posjete stranici: 15. 11.2025.).

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Press release from the Ministry for Equality, Research and Innovation and the Ministry for Justice and Governance, *The Cabinet of Ministers approves important amendments to the Criminal Code regarding femicide*, dostupno na:

<https://www.gov.mt/en/Government/DOI/Press%20Releases/Pages/2022/02/03/pr220149.aspx> (pristupljeno 20. novembra 2025.).

⁵⁶ Vidjeti više: Cordina, J. P., *Femicide bill approved unanimously*, Newsbook Malta, 2022., dostupno na:

<https://newsbook.com.mt/en/femicide-bill-approved-unanimously/> (pristupljeno 4. novembra 2025.);

Agius, M., *Femicide law to be tested in constitutional challenge claiming it is discriminatory*, Malta Independent, dostupno na:

<https://www.independent.com.mt/articles/2023-04-04/local-news/Femicide-law-to-be-tested-in-constitutional-challenge-claiming-it-is-discriminatory-6736250880> (pristupljeno 4. novembra 2025.); Times Malta, *op. cit.*, 36.

⁵⁷ Taksativno navedene otežavajuće okolnosti: a) posljedica nasilja počinjenog od strane intimnog partnera s kojim je žrtva bila ili je još uvijek u vezi, ili se radi o žrtvi koja je bila ili je još uvijek bračni partner počinitelja; ili b) rezultat nasilja od strane člana ili članova porodice; ili c) počinjeno iz razloga mizoginije; ili d) počinjeno iz razloga časti, ili ugleda porodice, ili iz razloga povezanih s vjerskim ili kulturnim uvjerenjima ili praksama; ili e) počinjeno iz razloga koji se temelje na rodu (gender) žrtve, ili rodnom identitetu, ili spolu (sex) ili seksualnoj orijentaciji; ili f) počinjeno kao

femicidne okolnosti kao prepreku za ublažavanje kazne u slučajevima rodno uvjetovanog ubistva i pokušaja ubistva ženske osobe.⁵⁸ Također, Zakon je isključio i mogućnost opravdanja ubistva žene pozivanjem na trenutne strasti ili duševnu uznemirenost, čime je zapravo onemogućena kvalifikacija femicida kao „Zločina iz strasti“.⁵⁹ Iako su navedene izmjene naišle na kritike zbog moguće nespojivosti sa zabranom diskriminacije, a u vezi sa članom 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP)⁶⁰ i pravom na pošteno suđenje iz člana 6. EKLJP., ipak su te kritike usmjerene ponajprije na rodnu komponentu kao kriterij razlikovanja krivičnog djela, te je potrebno još jednom istaći da svrha uvođenja femicida nije u pooštavanju kazne, već u normativnom prepoznavanju i vidljivosti rodno uvjetovanog nasilja nad ženama. Time se omogućava dublje razumijevanje uzroka i obrazaca femicida te razvoj učinkovitijih mehanizama njegove prevencije, pri čemu visina zapriječene kazne ostaje sekundarna u odnosu na potrebu pravovremene i stvarne zaštite žrtava.

4.3. Belgija

Belgija je Istanbulsku konvenciju ratificirala 2016. godine, ali njena je provedba bila otežana, ponajprije zbog dugotrajne društvene nevidljivosti nasilja nad ženama.⁶¹ U kontekstu reformi, ministar pravosuđa je 2022. godine uputio Vrhovnom vijeću pravosuđa preliminarri nacrt zakona o prevenciji i borbi protiv feminicida i rodno uvjetovanih ubistava.⁶² Iako je Vijeće naglasilo važnost podizanja društvene svijesti i razvoja preventivnih i represivnih politika, zauzelo je stav da krivičnopravne odredbe trebaju zadržati rodnu neutralnost, kako bi se izbjegle povrede načela jednakosti i zabrane diskriminacije. Slijedom toga, belgijski zakonodavac se nije odlučio za inkorporaciju femicida kao posebnog krivičnog djela u Krivični zakon, već je rodno uvjetovano nasilje uveo kao kvalifikatornu (otežavajuću) okolnost. Uprkos tome, Belgija je krajem 2023. godine usvojila okvirni Zakon o sprječavanju i borbi protiv feminicida, rodno uvjetovanih

rezultat seksualnog nasilja ili čina seksualne prirode; ili g) počinjeno zato što se žrtva bavila prostitucijom, ili je bila predmet seksualnog iskorištavanja, ili je bila žrtva trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja.

⁵⁸ Aljinović, N., „Femicid: od neologizma do posebnog kaznenog djela“, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 31, broj 2/2024, Zagreb, str. 307 - 338.

⁵⁹ Ibid., str. 316.

⁶⁰ Evropska konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP), zmijenjena protokolima br. 11 i 14 dopunjena protokolima br. 1, 4, 6, 7, 12 i 13, od 4. novembra 1950. godine

⁶¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i s njima povezanim pitanjima iz 2021., Zakon 117(I) iz 2022. br. 4904, 22. jula 2022., dostupan na: https://www.cylaw.org/nomoi/arith/2022_1_117.pdf

⁶² Aljinović, N., *op. cit.*, str. 321, Aaprema: D’Hooghe, V., 3 choses à savoir sur la Convention d’Istanbul, Magazine Axelle média féministe belge, 15. studenog 2017., dostupno na: <https://www.axellemag.be/3-c-hoses-a-savoir-convention-distanbul/>, Forrez, S., La Convention d’Istanbul un nouvel instrument de la lutte contre la violence à l’égard des femmes: Impact sur le droit belge, impact sur le terrain (ur. Verbrouck, Céline), Bruxelles, Intact Asbl, 2017, str. 3.

ubistava i nasilja koje im prethodi (tzv. Zakon o feminicidu)^{63 64}, čime je uspostavljen sveobuhvatan normativni okvir izvan krivičnog zakonodavstva. Tim je zakonom femicid po prvi put službeno definisan kao namjerno ubistvo žene zbog njenog roda ili smrt žene kao posljedica praksi koje uzrokuju štetu ženama, uz jasno razgraničenje različitih oblika femicida, uključujući intimni, neintimni i neizravni femicid, kao i rodno uvjetovana ubistva.⁶⁵ Zakon posebnu pažnju posvećuje prevenciji, kroz prepoznavanje kontinuiranosti rodno uvjetovanog nasilja, obavezu procjenu i upravljanje rizikom, te jačanje edukacije policije i pravosudnih tijela. Uveden je sistem koji na sistematičan način analizira podatake o femicidu, uključujući godišnje izvještaje, periodične studije i kvalitativne analize pojedinačnih slučajeva.⁶⁶ Takav pristup omogućuje bolje razumijevanje razmjera i obrazaca femicida, te razvoj učinkovitijih preventivnih mjera. Belgijski Zakon o feminicidu predstavlja značajan zakonodavni iskorak jer femicid normativno čini vidljivim, uspostavlja jasnu terminološku i konceptualnu osnovu te povezuje krivičnopravne i preventivne mehanizme. Kao takav, može poslužiti kao relevantan komparativni model za zakonodavce koji razmatraju cjelovitije uređenje femicida i rodno uvjetovanog nasilja.

4.4. Kipar

Kipar je ratificirao Istanbulsku konvenciju 2017. godine, te je prevenciju i suzbijanje nasilja nad ženama i djevojčicama postavio među ključne društvene prioritete,

⁶³ Belgijski zakonodavac koristi pojam feminicid. Neki autori smatraju da postoji suštinska razlika između pojmova femicid i feminicid, iako su navedeni pojmovi po svojoj prirodi komplementarni. Dok femicid predstavlja rodno uvjetovano ubistvo žene, pojam feminicid, pored navedenog, uključuje i dimenziju institucionalne pasivnosti, odnosno nemara od strane država da spriječi takva postupanja i kazni počinitelje. Dakle, pojam feminicid uključuje ne samo pojedinačnu odgovornost počinitelja (femicid) već sadrži i institucionalnu suodgovornost države zbog neučinkovitosti u pogledu sprječavanja i kažnjavanja te vrste zločina. Izraz feminicid početkom 1990-ih skovala je meksička antropologinja i feministica Marcela Lagarde y de los Ríos kako bi skrenula pažnju na pasivnost države u suzbijanju nasilja nad ženama, ponajprije na propust u provođenju istraga krivičnih djela rodno uvjetovanih ubistava žena i sankcionisanju počinitelja. Aljinović, N., op. cit., str. 321.; Corn, E., La revolución tímida: El Tipo de femicidio introducido en Chile por la Ley N° 20.480 desde una perspectiva comparada. Revista de derecho (Coquimbo), vol. 21, br. 2, 2014, str. 104–106.

⁶⁴ Zakon o sprječavanju i suzbijanju feminicida, rodno uvjetovanih ubistava i nasilja (Loi sur la prévention et la lutte contre les féminicides, les homicides fondés sur le genre et les violences), 13. jula 2023., dostupno na: https://etaamb.openjustice.be/fr/loi-du-13-juillet-2023_n2023044133.html Vidi: Droits des femmes, Adoption de la loi #StopFéminicide: la Belgique, premier pays européen à se doter d'une loi globale contre les féminicides, dostupno na: <https://sarahschlitz.be/adoption-de-la-loi-stopfeminicide-la-belgique-premier-pays-europeen-a-se-doter-dune-loi-globale-contre-les-feminicides/> (datum posjete: 15. 12. 2025.)

⁶⁵ Član 4. stav 2. Zakona o sprječavanju i suzbijanju feminicida, rodno uvjetovanih ubistava i nasilja Belgije

⁶⁶ Član 9. Zakona o sprječavanju i suzbijanju feminicida, rodno uvjetovanih ubistava i nasilja Belgije

s naglaskom na razvoj rodno osjetljivih javnih politika.⁶⁷ U skladu s time, 2021. donesen je Zakon o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici,⁶⁸ kojim je normativni okvir proširen na sve oblike rodno uvjetovanog nasilja. U nastojanju da se femicid prepozna kao rodno uvjetovano ubistvo žene, 2021. godine predložena su dva zakonodavna rješenja: izmjena Krivičnog zakona i izmjena posebnog Zakona br. L 115(I)/2021.55 Prvim prijedlogom predviđalo se uvođenje femicida kao samostalnog krivičnog djela u Krivični zakon (član 208a), uz kaznu doživotnog zatvora, te široku lepezu okolnosti koje upućuju na rodno uvjetovanu narav ubistva, uključujući intimno partnersko nasilje, mizoginiju, seksualno nasilje, eksploataciju i odnose ovisnosti.⁶⁹ Drugim prijedlogom predložena je inkorporacija femicida u poseban zakon, pri čemu bi se prouzrokovanje smrti žene protupravnim činjenjem ili kažnjivim propustom kvalificiralo kao femicid, uz obavezno razmatranje taksativno navedenih otežavajućih okolnosti pri odmjerenju kazne.⁷⁰ Ovaj je pristup opravdavan potrebom da se rodno uvjetovana ubistva žena jasno normativno izdvoje, ali bez zadiranja u postojeću strukturu Krivičnog zakona.⁷¹ Javna i stručna rasprava ukazala je na dvojbe o opravdanosti uvođenja femicida u Krivični zakon, pri čemu su kritičari isticali da su ubistva žena već obuhvaćena postojećim krivičnopravnim odredbama o ubistvu, za koja je ionako propisana kazna doživotnog zatvora, te da bi rodna komponenta mogla otežati dokazivanje krivičnog djela.⁷² Suprotno tome, dio krivičnopravne doktrine smatrao je da femicid kao posebno krivično djelo ima važnu normativnu i simboličku funkciju jer postojeće odredbe ne

⁶⁷ Cyprus leads in Europe with anti-femicide law, dostupno na: <https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/cyprus-leads-in-europe-with-anti-femicide-law#:~:text=%22The%20law%20was%20the%20first,imposing%20sentence%22%2C%20he%20stressed> (15. 11. 2025.).

⁶⁸ Zakon o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici; Zakon br. L 115(I)/2021)

⁶⁹ Prijedlog izmjena i dopuna Krivičnog zakona, dostupno na: <https://www.nomoplatform.cy/wp-content/uploads/2021/10/23.02.062.160-2021-O-peri-Pinikou-Ko-dika-1.pdf> (12. 11. 2025.).

⁷⁰ Član 10a: Predloženom odredbom „prouzrokovanje smrti žene nezakonitim činom ili propustom“ smatra se femicidom te podliježe kazni doživotnog zatvora „pod uvjetom da nezakoniti propust predstavlja kažnjivi nehat neizvršavanja dužnosti, iako ne postoji namjera prouzrokovanja smrti“ (stav 1.). U stavu 2. predmetne odredbe taksativno su navedene okolnosti koje će sud uzeti u obzir kao otežavajuće prilikom odmjerenja i izricanja kazne, naročito ako je smrt nastupila kao posljedica: a) nasilja od strane intimnog partnera; b) mizoginog mučenja ili nasilja; c) porodičnog nasilja; d) korištenja nasilja iz razloga časti; e) korištenja nasilja iz razloga vjerskih uvjerenja; f) nasilja zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta; g) počinjenja krivičnog djela sakaćenja ženskih spolnih organa; h) upotrebe nasilja u svrhu ili u kontekstu seksualnog iskorištavanja i/ili trgovine drogom i/ili organizovanog kriminala; i) upotrebe nasilja radi postizanja nedopuštenog odnosa te j) ciljane uporabe nasilja nad ženama u kontekstu oružanih sukoba. Prijedlog izmjena i dopuna Krivičnog zakona, dostupno na: <https://www.nomoplatform.cy/wp-content/uploads/2021/10/23.02.062.160-2021-O-peri-Pinikou-Ko-dika-1.pdf> (13. 11. 2025.).

⁷¹ Izvještaj saborskog Pravnog odbora o prijedlozima zakona „Krivični zakon (izmjena) (br. 5) Zakon iz 2021.“ i Zakona o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i s njima povezanim pitanjima (izmjena) (br. 2) Zakon iz 2022.“ (dalje: Izvještaj), str. 5., dostupno na: <https://www.parliament.cy/images/media/redirectfile/232128.pdf> (13. 11. 2025.).

⁷² Orphanos, S., Why the objectionable term “femicide” should not be adopted in the Greek and Cypriot criminal code, str. 1 – 2.; a prema Aljinović, N., *op. cit.*, str. 319 – 320.

reflektiraju njegovu rodnu dimenziju.⁷³ Konačno, kiparski zakonodavac je prihvatio drugi pristup. Parlament je u julu 2022. usvojio Zakon br. L 117(I)/2022, kojim je femicid priznat kao posebno krivično djelo u okviru posebnog zakona, kao specifičan oblik rodno uvjetovanog nasilja nad ženama, dok su ostali aspekti prevencije i sankcionisanja zadržani u Krivičnom zakonu.⁷⁴

4.5. Španija

Španija je ratificirala Istanbulsku konvenciju 2014. godine, i Organskim zakonom br. 1/2004 o sveobuhvatnim mjerama zaštite od rodno uvjetovanog nasilja uspostavila pionirski normativni okvir koji je znatno prethodio međunarodnim obavezama iz Konvencije.⁷⁵ Taj zakon označio je važan zaokret u pristupu rodno uvjetovanom nasilju, jer je nasilje nad ženama od strane sadašnjih ili bivših intimnih partnera prepoznao kao poseban društveni i pravni problem, nadilazeći tradicionalni koncept nasilja u porodici.⁷⁶ Iako španski zakonodavac nije kriminalizirao femicid kao posebno krivično djelo, rodna komponenta nasilja inkorporirana je u Krivični zakon kroz pooštavanje kazni i uvođenje kvalificiranih oblika krivičnih djela, posebno kada je žrtva sadašnja ili bivša partnerica počinitelja.⁷⁷ Posebno je značajna odredba člana 153. Krivičnog zakona, kojom se propisuje strože kažnjavanje kada je počinitelj muškarac, a žrtva žena, što je izazvalo ustavnopravne rasprave, ali je potvrđeno odlukom Ustavnog suda kao dopuštena i opravdana diferencijacija usmjerena postizanju stvarne jednakosti.⁷⁸ Reformom Krivičnog zakona iz 2015. dodatno su uvedene otežavajuće okolnosti rodne prirode u slučajevima ubistava, posebno onih počinjenih od strane sadašnjeg ili bivšeg partnera, čime je femicid implicitno prepoznat u okviru tzv. intimnog femicida, iako bez njegove izričite zakonske definicije.⁷⁹ Rasprave o potrebi inkorporacije femicida kao posebnog krivičnog djela

⁷³ Izvještaj, *op. cit.*, str. 7 – 10.

⁷⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji i s njima povezanim pitanjima iz 2021., Zakon 117(I) iz 2022. br. 4904, dostupan na: https://www.cylaw.org/nomoi/arith/2022_1_117.pdf (12.11.2025.)

⁷⁵ Vidi García Testal, E., Convenio de Estambul y Unión Europea, dostupno na: <https://www.aedtss.com/convenio-de-estambul-y-union-europea/#:~:text=En%20este%20sentido%20es%20necesario,del%20Convenio%20de%20Estambul%2C%20de Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género,> dostupno na: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-21760>

⁷⁶ Aljinović, N., *op. cit.*, str. 325.

⁷⁷ Vidi Cavada Herrera, J. P., *(In)existencia de delito de femicidio en España*, Asesoría Técnica Parlamentaria, Biblioteca del Congreso Nacional de Chile, Asesoría Técnica Parlamentaria, 2018, str. 1

⁷⁸ Código Penal, član 153, ConceptosJuridicos.com, dostupno na: <https://www.conceptosjuridicos.com/codigo-penal-articulo-153/> (14. 11. 2025.); Odluka Ustavnog suda 59/2008 od 14. maja 2008. u pogledu pitanja ustavnosti člana 153. Krivičnog zakona, dostupna na: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-T-2008-9606>

⁷⁹ Consejo General del Poder Judicial, Sección del Observatorio contra la violencia doméstica y de género, Informe sobre víctimas mortales de la violencia de género y de la violencia doméstica en el ámbito de la pareja o expareja en 2010, str. 7; prema: Aljinović, N., *op. cit.*, str. 325 -326.

postoje u stručnoj javnosti, ali još uvijek nisu rezultirale zakonodavnom intervencijom na nacionalnoj razini.⁸⁰ Specifičnost španskog sistema očituje se u normativnoj aktivnosti autonomnih zajednica, od kojih su Navarra, Kanarski otoci, Andaluzija i Castilla-La Mancha u svoje regionalne propise uključile pravne definicije femicida.⁸¹ Te definicije nadilaze isključivo intimni kontekst te obuhvataju i ubistva povezana sa seksualnim nasiljem, prostitucijom, trgovinom ljudima, čedomorstvom djevojčica i drugim oblicima rodno uvjetovanog nasilja.⁸² Pritom zakonodavstvo Castilla-La Manche dodatno uvodi koncept institucionalnog nasilja, ukazujući na potencijalnu suodgovornost države u slučajevima neadekvatne prevencije i zaštite (slično kao i belgijski zakon). Zaključno, španski model karakteriše kombinacija snažnog nacionalnog okvira za suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja i fragmentiranog, ali sadržajno ambicioznijeg regionalnog pristupa femicidu, pri čemu pojam femicida ostaje prije svega normativno i konceptualno prisutan izvan Krivičnog zakona.⁸³

4.6. Italija

U 2025. godini Italija je postigla značajan pravni iskorak usvajanjem zakona koji po prvi put definira femicid kao autonomno krivično djelo u talijanskom Krivičnom zakonu. Ovaj zakon predviđa kaznu doživotnog zatvora za ubistvo žene koje je počinjeno iz mržnje, diskriminacije ili nastojanja da se ograniče prava, slobode ili lična autonomija žene; što predstavlja novu kvalifikaciju nasilja nad ženama specifično zasnovanu na rodu.⁸⁴ Legislativna inicijativa dobila je potporu talijanske vlade i parlamenta u kontekstu rastuće javne zabrinutosti zbog učestalih slučajeva rodno motiviranih ubistava. Zakon je simbolično usvojen 25. novembra 2025. godine, na Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama. Inicijativa je potaknuta žestokim javnim i političkim reakcijama na niz femicida, uključujući slučaj ubistva Giulije Cecchettin koji je dodatno intenzivirao zahtjeve za specifičnom zakonskom regulacijom.⁸⁵ Prema novom zakonu femicid se definiše kao posebno krivično djelo kada žena bude ubijena iz razloga koji uključuju mržnju, diskriminaciju, dominaciju, kontrolu ili pokušaj suzbijanja njenih prava i sloboda. Obuhvaćene su i situacije kada se žena ubije zbog odbacivanja ili prekida emocionalne

⁸⁰ Schröttle *et. al.*, Comparative report on femicide research and data in five countries (Cyprus, Germany, Malta, Portugal, Spain), FEM-UnitED Project, 2021., str. 13.

⁸¹ Laporta Elena, Navarra: primera comunidad autónoma en incorporar el feminicidio a su legislación, *Feminicidio.net*, dostupno na: <https://feminicidio.net/navarra-primera-comunidad-autonoma-en-incorporar-el-feminicidio-a-su-legislacion/> (14. 11. 2025.); Schröttle *et. al.*, *op. cit.*, str. 13.

⁸² Ley Foral 14/2015, de 10 de abril, para actuar contra la violencia hacia las mujeres, dostupno na: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-4950> (14. 11. 2025.)

⁸³ Real Academia española: Diccionario de la lengua española, feminicidio (lat. femina i-cidio) dostupno na: <https://dle.rae.es/feminicidio?m=form>, datum posjete stranici: 14.11.2025.

⁸⁴ https://italynews.online/news-from-italy-in-english/italy-approves-new-femicide-law-with-life-sentences/?utm_source (datum posjete stranici: 12. 12. 2025.)

⁸⁵ https://www.vijesti.ba/clanak/728109/italija-usvojila-zakon-za-femicid-do-zivotna-kazna-zatvora?utm_source=chatgpt.com#google_vignette, datum posjete stranici: 12.12.2025.

veze te njenog insistiranja na ličnim slobodama. Kazna za femicid je doživotni zatvor, bez mogućnosti oslobađajućih mjera temeljenih na olakšavajućim okolnostima. Zakon također pooštrava pravila o uvjetnim kaznama i uvjetima za kaznene pogodnosti, te uvodi obaveze za dodatne edukativne programe protiv rodno zasnovanog nasilja. Novi zakon dobio je široku političku potporu u oba doma italijanskog parlamenta, uključujući i podršku vladajuće većine i opozicije.⁸⁶ Premijerka Giorgia Meloni istakla je zakon kao izraz jedinstva protiv „barbarskih“ oblika nasilja nad ženama, te potrebu jačanja zaštite žena u Italiji.⁸⁷ Međutim, dio kritika javlja se u pogledu fokusiranja isključivo na krivičnu represiju, bez istodobnog jačanja preventivnih, kulturnih i obrazovnih mjera protiv rodne neravnopravnosti. Opozicija i organizacije za ženska prava naglašavaju da zakon, iako važan, ne može sam po sebi ukloniti duboko ukorijenjene društvene uzroke femicida.⁸⁸ Italija se ovim zakonom pridružila manjini zemalja Evropske unije koje su formalno uvrstile femicid kao autonomno krivično djelo s posebno teškim sankcijama, čime je usklađena s ciljevima Istanbulske konvencije o eliminaciji rodno zasnovanog nasilja nad ženama.⁸⁹

5. Viktimološki aspekti i kriminološki profili

Viktimološke perspektive pokazuju da žene koje izgube život finalnim činom nadmoći i sile koji nazivamo femicidom, su one žene koje, u pravilu, prije toga doživljavaju porodično nasilje koje je ciklično, uz ekonomsku, emocionalnu i/ili društvenu dominaciju učinitelja. Jedno američko istraživanje iz 2003. godine je pokazalo da 79% žrtava femicida u dobi od 18 do 50 godina i 70% od ukupno 307 slučajeva femicida, fizički su zlostavljane prije smrti od strane istog intimnog partnera koji ih je ubio, u usporedbi s 10% ispitanika iz kontrolne skupine. To potvrđuje pretpostavku da je fizičko nasilje nad žrtvom primarni faktor rizika za femicid intimne partnerice.⁹⁰ Prethodna upozorenja ili znakovi agresivnog ponašanja koji se uglavnom ne prepoznaju su česti, uz značajno oslanjanje žrtve na zlostavljača, bilo finansijski, stambeno ili porodično, što dodatno smanjuje šanse za bijeg od nasilnih okolnosti. Intimno nasilje se odnosi na nasilje koje je počinio partner u kontekstu intimne veze, bez obzira je li veza pravno priznata ili ne.⁹¹ Podaci koje posjeduje policija mogu pružiti samo djelimičnu sliku stvarne razine

⁸⁶ <https://vna.al/english/bota/parlamenti-italian-miraton-unanimisht-ligjin-qe-e-ben-femicidin--te-vec-i-17232?utm>, datum posjete stranici: 12. 12. 2025.

⁸⁷ <https://italynews.online/news-from-italy-in-english/italy-approves-new-femicide-law-with-life-sentences/>, datum posjete stranici: 12.12.2025.

⁸⁸ <https://apnews.com/article/italy-femicide-crime-life-prison-meloni-cecchettin-c253498f58502aeca1cfb3086ee4392>, datum posjete stranici: 12.12.2025.

⁸⁹ <https://www.jurist.org/news/2025/03/italy-approves-draft-law-punishing-femicide-with-life-imprisonment/>, datum posjete stranici: 12. 12. 2025.

⁹⁰ Campbell, J. C., Webster, D., Koziol-McLain, J., et al., *Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results from a Multisite Case Control Study*, American Journal of Public Health, 93(7), 2003., str. 1089–1097.

⁹¹ Ravazzola, M. C., *Violencia familiar: El abuso relacional como un ataque a los derechos humanos*, Sistemas Familiares, 23, 1997., str. 29–42.

doživljenog porodičnog nasilja. Mnogi slučajevi neće ući u krivičnopravni postupak jer se ne prijavljuju policiji. Kriminalni profili učinitelja otkrivaju jasne obrasce kontrole, posesivnosti i dominacije, često povezane s prethodnim incidentima nasilja, zloupotrebom droga, rigidnim rodnim stavovima dokazanim prihvatanjem nasilja. Tipični su i pojačani okidači poput ljubavi, osjećaja gubitka kontrole nad partnerom, sukoba unutar braka ili partnerstva, kao i kritičnih životnih situacija koje eskaliraju nasilno ponašanje. Presjek podločnosti žrtve i opasnih postupaka učinitelja stvara vrlo predvidljiv obrazac, ali često izaziva minimalan institucionalni odgovor, što pogoršava eskalaciju nasilja do ekstremnih ishoda. Najsmrtonosnijim su se pokazali trenuci kada je žena izrazila želju za odlaskom ili ostavljanjem partnera, pri čemu su učinitelji to doživjeli kao teško napuštanje i odbacivanje. Gubitak ženine ekskluzivne ljubavi, koja je bila glavni problem u njihovom životu, doživjeli su kao gubitak cijelog svog svijeta. Stoga su, kao čin osвете, odlučili uzvratiti bol osobi koju su vidjeli kao „onu koja napušta“.⁹² U tom kontekstu, radnje učinitelja često su u obliku fizičkog nasilja koje se manifestuju kroz: bacanje predmeta, guranje, udaranje, grizenje, udaranje nogama ili šakom, udaranje ili pokušaj udaranja predmetom, premlaćivanje, gušenje, prijetnja vatrenim oružjem ili oružjem za rezanje, korištenje vatrenog oružja ili oružja za rezanje.⁹³

5.1. Karakteristike osoba koje su preživjele nasilje i žrtava femicida

Iako općenito vlada mišljenje da ne postoji specifičan “tip” osobe koja je sklonija da bude zlostavljana, postoje opće karakteristike koje su zajedničke ljudima koje su izložene nasilju. Mada ove osobine ne impliciraju nikakvu odgovornost žrtava, one ukazuju na društvene, emocionalne i situacione okolnosti koje učinitelji iskorištavaju da uspostave i održe kontrolu. Svaku vrstu slabosti ili nedostatka u određenoj životnoj sferi učinitelji tumače kao priliku da intenziviraju dominaciju, zavisnost i izolaciju žrtve od ostatka društva. Izolacija žena u njihovim porodicama ili zajednicama značajno doprinosi poticanju nasilja. Uzroci nasilja su upravo ograničenje u socijalizaciji ili zabrana povezivanja s ljudima koji nisu dio tog bračnog ili sentimentalnog odnosa, dakle prepuštenost samo izvjesnom partneru kao jedinom prozoru u svijet. Među najčešće prijavljenim psihološkim problemima žena koje su preživjele nasilje su posttraumatski stresni poremećaj (PTSP), anksioznost, depresija, nisko samopoštovanje i psihosocijalna neprilagođenost.⁹⁴ Predisponirajući faktori u nesigurnim životnim uslovima povezani s psihosocijalnom ranjivošću žrtava obično predstavljaju veću socijalnu izolaciju, što ukazuje na pokazatelje emocionalne nevolje koji se ogledaju u submisivnosti,

⁹² Elisha, E., Idisis, Y., Timor, U., Addad, M., Typology of Intimate Partner Homicide: Personal, Interpersonal and Environmental Characteristics of Men Who Murdered Their Female Intimate Partner, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 54, str. 505., 2010.

⁹³ Domestic Violence: Characteristics, Causes and Consequences, Erasmus+ project report, European Commission, dostupno na https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/50448cdf-fbe0-49d0-9c76-fba665ae62ff/O2_Domestic_Violence_ENG_COMPL.pdf datum posjete stranici: 1.12.2025.

⁹⁴ Sarasua, B., et al., *Perfil psicopatológico diferencial de las víctimas de violencia de pareja en función de la edad*, *Psicothema*, 19(3), 2007.

impulsivnosti, ovisničkim obrascima te subjektivnim i društvenim konstruktima koji povećavaju vjerojatnost pojave mentalnih bolesti. Iako svaka zlostavljana žena ima svoju priču koju prate različite životne okolnosti, mnoge od njih su pokazivale slične obrasce ponašanja i karakteristične strategije suočavanja s nasilnikom kao što su: nisko samopoštovanje, emocionalna i ekonomska ovisnost, kontinuirana vjera i nada da će zlostavljač „odrasti“, depresija, stresni poremećaji ili psihosomatske tegobe, prihvatanje krivice za nasilje, društveno izoliranje, npr. izbjegava društvenu interakciju, čini se da nikada nije sama, vjeruje u društvene mitove o zlostavljanju, vjeruje u stereotipne spolne uloge, ima lošu sliku o sebi, razmišlja ili pokušava samoubistvo ili se samopovređuje, čini se nervoznom ili tjeskobnom, brani kritike ili opravdava zlostavljača, može više puta napustiti ili razmišljati o napuštanju veze. Iako navedeno ne mora uvijek ukazivati na nasilnu vezu, mnoge žrtve zlostavljanja pokazuju mnoga od ovih ponašanja i stavova ili se mijenjaju na neki drugi, suptilan način.⁹⁵ Produžavanje problema i nasilja vodi depersonalizaciji, osjećaju bespomoćnosti povezane s devalvacijom kao osobe, što utječe na ljudsko dostojanstvo.⁹⁶ Kvantitativna istraživanja žrtava femicida uglavnom daju popis faktora koji su rizik za femicid: dob žrtve i počinitelja (žena znatno mlađa od muškarca), nezaposlenost zlostavljača, mentalna bolest (žrtve i/ili učinitelja), zloupotreba alkohola ili droga (žrtve i/ili učinitelja), oblik veze (veći rizik ako par živi u vanbračnoj zajednici, a ne u braku), trudnoća žene, otuđenje novca, napuštanje zlostavljača od žrtve nakon zajedničkog života, prisilno i kontrolirajuće ponašanje počinitelja, nasilno i/ili uhođenje od strane zlostavljača (fizičko, psihičko i/ili seksualno nasilje), agresija prema djeci, prethodne prijetnje smrću žrtvi, zlostavljač je nasilan izvan kuće, dijete koje nije potomak zlostavljača, prisutnost vatrenog oružja u domu, imigrantski status žrtve i učinitelja.⁹⁷

5.2. Profil učinitelja

Pokazalo se da učinitelji porodičnog nasilja ili femicida mogu razlikovati po dobi i biti iz bilo koje socioekonomske demografske skupine, kulturne pozadine, etničke pripadnosti ili religije. Mogu obavljati bilo koje zanimanje ili živjeti u bilo kojoj geografskoj regiji. Činjenica da profili učinitelja kroz vrijeme postaju sve nepredvidljivijim, čine ovaj fenomen zastrašujućim, budući da recentni lokalni i regionalni slučajevi pokazuju da dolaze iz različitih životnih okolnosti, zanimanja, pozicija u društvu, imovinskog stanja, rušeći stereotipe o tome kako izgleda nasilnik. Procjena rizika i upravljanje rizikom moraju se temeljiti na razumijevanju uobičajenih ponašanja učinitelja. Klasični psihopatološki pristup nasilno ponašanje koje završava femicidom posmatra kao posljedicu nedostataka karakternog sklopa i emocionalnih nedostataka koji proizlaze iz

⁹⁵ Characteristics of Abused Persons, dostupno na <https://www.domesticviolenceinfo.ca/characteristics-of-abused-persons/>, datum posjete stranici: 2.12.2025.

⁹⁶ Pérez-Rey, E., Arenas-Tarazona, D., Factores predisponentes en la intervención sistémica de la violencia de género y su incidencia en salud mental, Archivos Venezolanos de Farmacología y Terapéutica, 38(5), 2019., dostupno na <https://www.redalyc.org/journal/559/55962867006/html/>

⁹⁷ European Institute for Gender Equality, Defining and Identifying Femicide: A Literature Review, Publications Office of the European Union, 2021., str. 20.

poremećenog razvoja ega i ranih objektnih odnosa.⁹⁸ Abnormalan razvoj u ranim fazama života može dovesti do patološkog narcizma, nepovjerenja i nedostatka empatije, što može rezultirati problematičnim društvenim i međuljudskim odnosima u budućnosti i razvojem raznih poremećaja.⁹⁹ Narcisoidne fiksacije također mogu dovesti do zloupotrebe droga ili alkohola kao načina suočavanja s ličnim i međuljudskim poteškoćama.¹⁰⁰ Istraživanja su pokazala da nasilne muškarce i muškarce koji su ubili svoju intimnu partnericu odlikuje širok raspon karakternih i emocionalnih nedostataka. Utvrđeno je da su muškarci sa sociopatskim, psihopatskim ili antisocijalnim poremećajima ličnosti prekomjerno zastupljeni među onima koji su koristili nasilje prema svojim intimnim partnericama prije femicida. U tim slučajevima, femicid je doživljavan kao eskalacija nasilja koje je prethodno postojalo u vezi, a ne kao odgovor na odlazak ili razdvajanje žene od muškarca.¹⁰¹ Muškarac koji je bio zlostavljan kao dijete ili je tome svjedočio u vlastitoj porodici vjerovatnije će zlostavljati ženu i/ili vlastitu djecu, nego muškarac koji je odrastao u domu u kojem nije bilo nasilja.¹⁰² Jedna naučna studija je identificirala tri glavne vrste ubica intimnih partnerica, koje predstavljaju jedinstvene narative za svakog od njih: a) prevareni muž, b) napušteni opsesivni ljubavnik i c) tiranin.¹⁰³ Međutim, pretpostavka je da ne postoji jedinstveno objašnjenje za femicide i stoga ne postoji jedinstvena teorija koja može objasniti ovaj fenomen. Za razliku od prethodnih studija koje su upućivale da je najčešći osjećaj među ubicama bila očajnička ljubav prema ženi¹⁰⁴, studija koja sugerise postojanje tri glave vrste ubica intimnih partnerica otkrila je da su najčešći osjećaji među ispitanicima bili općenito negativni (npr. viktimizacija, neprijateljstvo, ljutnja, tjeskoba, mržnja, bijes, osveta).¹⁰⁵

6. Slučajevi femicida u BiH

U BiH, u proteklih šest godina, ubijeno je više od 60 žena od strane partnera ili bivših partnera (analiza UN Women BiH kampanje).¹⁰⁶ Civilne organizacije i mediji

⁹⁸ Bowlby, J., *Attachment and Loss: Attachment*, New York: Basic Books, 1969.

⁹⁹ Kohut, H., *The Analysis of the Self*, New York: International Universities Press, 1971.

¹⁰⁰ Russel, D., Harmes, R., *Femicide in Global Perspective*, New York: Columbia University Press, 2001.

¹⁰¹ Wilson, M., Daly, M., *Spousal Homicide Risk and Estrangement, Violence and Victims*, 8(1), 1993.

¹⁰² James, R. K., Gilliland, B. E., *Crisis Intervention Strategies*, 7th ed., Belmont, USA: Brooks/Cole, 2013.

¹⁰³ Elisha, E., Idisis, Y., Timor, U., Addad, M., *Typology of Intimate Partner Homicide: Personal, Interpersonal, and Environmental Characteristics of Men Who Murdered Their Female Intimate Partner*, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 54(4), 2010.

¹⁰⁴ Cohen, S., *Pathological Love: Exploration of Its Experiential and Characteristic Traits, unpublished doctoral thesis*, Bar-Ilan University, Ramat-Gan, 2004.

¹⁰⁵ Elisha, E., Idisis, Y., Timor, U., Addad, M., *Typology of Intimate Partner Homicide*, str. 512.

¹⁰⁶ <https://www.aa.com.ba/balkan/zaustavimo-femicid-u-bih-u-posljednjih-%C5%A1est-godina-ubijeno-vi%C5%A1e-od-60-%C5%BEena-cjelokupno-dru%C5%A1tvo-ima-obavezu-da-reaguje/3401029>, datum posjete stranici: 23.12.2025.

navode da je 35 žena ubijeno u samo dvije godine (2023 - 2024).¹⁰⁷ Brojni su slučajevi femicida koji su potresli BH javnost posljednjih godina. Zbog obima ovog rada nismo mogli izdvojiti sve slučajeve, ali u nastavku navodimo neke najznačajnije:

- Gradačac, avgust 2023. godine. Žrtva: N. H. (38) Okolnosti: Brutalno ubijena od strane svog partnera; slučaj je izazvao velike proteste u BiH i utjecao na promjene u zakonodavstvu protiv nasilja nad ženama.¹⁰⁸
- Tuzla: Žrtva: A. K. (52). Okolnosti: Bivši policajac je ubio A. K. u kafiću u Tuzli; kasnije osuđen na 25 godina zatvora.¹⁰⁹
- Šipovo: Žrtva: A. M. (34). Okolnosti: Ubica ju je usmrtio u automobilu, a zatim pokušao samoubistvo. Počinitelj je prethodno kažnjavao za porodično nasilje. Počinitelj i žrtva su imali dvoje zajedničke djece.¹¹⁰
- Mostar: Žrtva: A. J (32): Okolnosti: Recentni femicid u Mostaru koji je izazvao proteste građana protiv nasilja nad ženama i pozive za sistemsku zaštitu.¹¹¹

7. Zaključak – *de lege lata i de lege ferenda*

Analiza normativnih, kriminoloških i viktimoloških aspekata femicida pokazuje da se radi o složenom, strukturno ukorijenjenom obliku rodno zasnovanog nasilja koji ne predstavlja izolirani krivični događaj, već krajnju manifestaciju kontinuiranog nasilja nad ženama. Femicid je gotovo uvijek prethodno obilježen nizom upozoravajućih znakova: psihičkim, fizičkim, seksualnim i ekonomskim zlostavljanjem, prijetnjama, kontrolom i institucionalnim propustima, što potvrđuje tezu da je riječ o predvidivom i preventabilnom društvenom fenomenu. Njegovo ignorisanje ili pogrešno kvalificiranje kao „porodične tragedije“ ili „običnog ubistva“ doprinosi daljoj normalizaciji nasilja i reprodukciji patrijarhalnih obrazaca moći. Uvođenje krivičnog djela teškog ubistva ženske osobe (član 166a KZ FBiH) predstavlja historijski iskorak u bosanskohercegovačkom krivičnom zakonodavstvu i jasno normativno priznanje rodne dimenzije nasilja. Time je zakonodavac

¹⁰⁷

https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/429613/sokantni_podaci_udvostruchen_broj_femicida_u_bih_za_dvije_godine_u_bijeno_chak_35_zena_najvise_na_podruchju_tuzle_i_sarajeva.html, datum posjete stranici: 23.12.2025.

¹⁰⁸

<https://balkaninsight.com/2025/08/11/fear-endures-in-women-exposed-to-bosnia-livestreamed-femicide/>, datum posjete stranici: 23.12.2025.

¹⁰⁹

<https://www.nacional.hr/femicid-sve-cesci-ubojica-zene-u-tuzli-osuden-na-25-godina-brat-zrtve-nezadovoljan/>, datum posjete stranici: 23.12.2025.

¹¹⁰

<https://n1info.ba/english/news/new-case-of-femicide-in-bosnia-man-kills-partner-before-attempting-suicide/>, datum posjete stranici: 23.12.2025.

¹¹¹

<https://bosniaherzegovina.un.org/en/305521-un-bosnia-and-herzegovina-calls-urgent-action-following-femicide-most>, datum posjete stranici: 23.12.2025.

prepoznao da rodno zasnovano ubistvo zahtijeva poseban krivičnopravni odgovor, ne samo zbog težine posljedice, već i zbog društvenog konteksta u kojem nastaje. Ovakvo rješenje ima višestruku funkciju: represivnu, preventivnu, simboličku i edukativnu, jer šalje jasnu poruku o društvenoj neprihvatljivosti nasilja nad ženama i obavezi države da osigura njihovu efektivnu zaštitu. Međutim, komparativnopravna analiza pokazuje da krivičnopravna represija sama po sebi nije dovoljna za efikasno suzbijanje femicida. Zemlje koje bilježe napredak u prevenciji femicida (poput Belgije ili Španije) uspostavile su sveobuhvatne modele koji povezuju krivično pravo s preventivnim politikama, institucionalnom odgovornošću, sistemskim prikupljanjem podataka i rodno osjetljivim pristupom u praksi policije i pravosuđa. U tom smislu, normativno priznanje femicida mora biti praćeno stvarnom primjenom zakona i razvojem mehanizama ranog prepoznavanja rizika. Posebno zabrinjava činjenica da u Bosni i Hercegovini i dalje postoji neharmoniziranost krivičnog zakonodavstva, budući da Republika Srpska i Brčko Distrikt ne poznaju femicid kao posebno krivično djelo, niti su u potpunosti implementirali standarde Istanbulske konvencije. Takva fragmentacija pravnog sistema dovodi do pravne nesigurnosti, nejednakog nivoa zaštite žena i otežanog institucionalnog odgovora na nasilje nad ženama na teritoriji cijele države.

Polazeći od navedenih nalaza, nameću se sljedeći prijedlozi *de lege ferenda*:

1. Harmonizacija krivičnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, kroz uvođenje femicida ili rodno zasnovanog ubistva žene kao posebnog krivičnog djela u Krivični zakonik Republike Srpske i Krivični zakon Brčko Distrikta, čime bi se osigurao jednak nivo krivičnopravne zaštite žena na cijeloj teritoriji BiH.
2. Uspostavljanje jedinstvenog državnog registra femicida i porodičnog nasilja, sa standardiziranom terminologijom i metodologijom prikupljanja podataka, kako bi se omogućilo praćenje trendova, analiza rizika i evaluacija učinkovitosti javnih politika.
3. Razrada jasnih smjernica i kriterija za dokazivanje rodne motivacije u sudskoj praksi, kroz obavezne edukacije sudija, tužilaca i policijskih službenika, uz oslanjanje na indikatore predviđene u članu 166a KZ FBiH i relevantne međunarodne standarde.
4. Jačanje preventivnih mehanizama, posebno obavezne procjene rizika u slučajevima prijavljenog porodičnog i partnerskog nasilja, s naglaskom na faze povećanog rizika (napuštanje nasilne veze, razvod, prijetnje smrću, posjedovanje oružja).
5. Normativno prepoznavanje institucionalne odgovornosti, po uzoru na belgijski model, u slučajevima kada propusti nadležnih organa (nepostupanje po prijavama, neizricanje zaštitnih mjera) doprinesu eskalaciji nasilja i smrtnom ishodu.
6. Integracija krivičnopravnih mjera s dugoročnim društvenim politikama, uključujući obrazovne programe o rodnoj ravnopravnosti, dekonstrukciju patrijarhalnih normi i jačanje ekonomskog i socijalnog položaja žena kao ključnih faktora prevencije femicida.

Zaključno, femicid ne može biti shvaćen isključivo kao individualni zločin, već kao indikator duboko ukorijenjenih društvenih nejednakosti i institucionalnih slabosti. Njegovo normativno imenovanje i sankcionisanje predstavlja nužan, ali ne i dovoljan korak. Tek kombinacijom krivičnopravne zaštite, preventivnih politika i društvene transformacije moguće je osigurati stvarnu zaštitu prava žena na život, dostojanstvo i sigurnost.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Agius, M., *Femicide law to be tested in constitutional challenge claiming it is discriminatory*, Malta Independent
2. Aljinović, N., *Femicid: od neologizma do posebnog kaznenog djela*; Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 31, Zagreb, broj 2/2024.
3. Bosak, M., Munivrana Vajda, M., *The reality behind the Istanbul convention: Shattering conservative Delusions*, Women's Studies International Forum, vol. 74, 2019.
4. Bowlby, J., *Attachment and Loss: Attachment*, New York: Basic Books, 1969.
5. Campbell, J. C., Webster, D., Koziol-McLain, J., et al., *Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results from a Multisite Case Control Study*, American Journal of Public Health, 93(7), 2003.
6. Caputi, J., Russell, D. E. H., *Femicide: Speaking the Unspeakable*, Ms. Magazine, vol. 1, no. 5, 1990.
7. Cavada Herrera, J. P., *(In)existencia de delito de femicidio en España*, Ase soría Técnica Parlamentaria, Biblioteca del Congreso Nacional de Chile, Asesoría Técnica Parlamentaria, 2018.
8. Cohen, S., *Pathological Love: Exploration of Its Experiential and Characteristic Traits*, unpublished doctoral thesis, Bar-Ilan University, Ramat-Gan, 2004.

9. Cordina, J. P., *Femicide bill approved unanimously*, Newsbook Malta, 2022.
10. Corn, E., *La revolución tímida: El Tipo de femicidio introducido en Chile por la Ley N° 20.480 desde una perspectiva comparada*, Revista de derecho (Coquimbo), vol. 21, br. 2, 2014.
11. D'Hooghe, V., *3 choses à savoir sur la Convention d'Istanbul*, Magazine Axelle média féministe belge, 2017.
12. Drew, H., *Women, Violence and the Media*, Boston: Northeastern University Press; Hanover i London: University Press of New England, 2009.
13. Elisha, E., Idisis, Y., Timor, U., Addad, M., *Typology of Intimate Partner Homicide*
14. Elisha, E., Idisis, Y., Timor, U., Addad, M., *Typology of Intimate Partner Homicide: Personal, Interpersonal and Environmental Characteristics of Men Who Murdered Their Female Intimate Partner*, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 54, 2010.
15. Forrez, S., *La Convention d'Istanbul un nouvel instrument de la lutte contre la violence à l'égard des femmes: Impact sur le droit belge, impact sur le terrain (ur. Verbrouck, Céline)*, Bruxelles, Intact Asbl, 2017.
16. García Testal, E., *Convenio de Estambul y Unión Europea*
17. James, R. K., Gilliland, B. E., *Crisis Intervention Strategies*, 7th ed., Belmont, USA: Brooks/Cole, 2013.
18. Lagarde, M., *Feminicidio. Una perspectiva global*, UNAM / Centro de Investigaciones Interdisciplinarias en Ciencias y Humanidades, Ciudad de México, 2006.
19. Lugones, M., *Toward a Decolonial Feminism*, Hypatia 25(4), 2010.
20. Sarasua, B., et al., Perfil psicopatológico diferencial de las víctimas de violencia de pareja en función de la edad, Psicothema, 19(3), 2007.
21. Sarkin J., *A Methodology to Ensure that States Adequately Apply Due Diligence Standards and Processes to Significantly Impact Levels of Violence Against Women Around the World*, 40(1) Human Rights Quarterly, 2018.
22. Simeunović-Patić, B., Ubistva heteroseksualnih partnera: kriminološke i viktimološke karakteristike, Temida, 3, 2002.
23. Kohut, H., *The Analysis of the Self*, New York: International Universities Press, 1971.
24. Kovačević, S., *Femicid za neznalice*
25. Maršavelski, A.; Moslavac, B., *Osvrt na Prijedlog Osme novele Kaznenog zakona*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 30, br. 2, 2023.
26. Orphanos, S., *Why the objectionable term "femicide" should not be adopted in the Greek and Cypriot criminal code*

27. Papić, Ž., *Društveni položaj žene – specifičnosti i teškoće utemeljenja problema*
28. Pavić, T., *Rodno utemeljeno nasilje nad ženama za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 u Hrvatskoj*, diplomski rad, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku Filozofski fakultet Osijek Diplomski studij sociologije i pedagogije, Osijek, 2023.
29. Pérez-Rey, E., Arenas-Tarazona, D., *Factores predisponentes en la intervención sistémica de la violencia de género y su incidencia en salud mental*, Archivos Venezolanos de Farmacología y Terapéutica, 38(5), 2019.
30. Ravazzola, M. C., *Violencia familiar: El abuso relacional como un ataque a los derechos humanos*, Sistemas Familiares, 23, 1997.
31. Rittossa, D., Škorić, M., *Abandoned and forgotten? Violent deaths of previously abused female victims in Croatia*, Pravni vjesnik, vol. 37, br. 3–4, 2021.
32. Russell, D. E. H., *Crimes Against Women: Proceedings of the International Tribunal*, International Tribunal on Crimes Against Women, Brussels, 1992; u: Russell, D. E. H., Radford, J., *Femicide: The Politics of Woman Killing*, Twayne Publishers, 1992.
33. Russel, D., Harmes, R., *Femicide in Global Perspective*, New York: Columbia University Press, 2001.
34. Russell, D. E. H. *Defining Femicide*, u: Russell, D. E. H., Radford, J. (ur.), *Femicide: The Politics of Woman Killing*, Twayne Publishers, New York, 1992.
35. Vejzović, S., *Krivično djelo nasilje u porodici (de lege lata, de lege ferenda)*, Zbornik radova sa naučnog skupa „Razvoj porodičnog prava – od nacionalnog do evropskog“, Mostar, 2012.
36. Walby et al., *The Concept and Measurement of Violence Against Women and Men*, Policy Press Shorts, Polici Press, 2017.
37. Weil, Sh.; Corradi, C.; Naudi, M., *Femicide across Europe: Theory, research and prevention*, Policy Press, Bristol, 2018.
38. Wilson, M., Daly, M., *Spousal Homicide Risk and Estrangement*, Violence and Victims, 8(1), 1993.

Publikacije:

1. *Consejo General del Poder Judicial, Sección del Observatorio contra la violencia doméstica y de género*, Informe sobre víctimas mortales de la violencia de género y de la violencia doméstica en el ámbito de la pareja o expareja en 2010.
2. Corradi, C., *Femicide, its causes and recent trends: What do we know?*, European Parliament
3. *Domestic Violence: Characteristics, Causes and Consequences*, Erasmus+ project report, European Commission

4. Droits des femmes, *Adoption de la loi #StopFéminicide: la Belgique, premier pays européen à se doter d'une loi globale contre les féminicides*
5. European Institute for Gender Equality, *Defining and Identifying Femicide: A Literature Review*, Publications Office of the European Union, 2021.
6. Izvještaj saborskog Pravnog odbora o prijedlozima zakona, *Krivični zakon (izmjena) (br. 5) Zakon iz 2021.*
7. CEDAW – Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, *General Recommendation No. 35*, Izvještaji UN Special Rapporteur on violence against women, 2017.
8. Press release from the Ministry for Equality, Research and Innovation and the Ministry for Justice and Governance, *The Cabinet of Ministers approves important amendments to the Criminal Code regarding femicide*
9. *Rodno zasnovano nasilje, Informacije*, Unicef za svako dijete
10. Rofiah, N., *Methods of Islamic Studies for True Justice for Women*, presented at the Congress of Women Ulama (KUPI), Indonesia, 2020.
11. UN Women & United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *Gender-Related Killings of Women and Girls (Femicide/Feminicide): Global Estimates of Female Intimate Partner/Family-Related Homicides in 2022*, 2023.
12. *UN Women/UNDOC, Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides*, 2024.
13. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, *International Women's Day Statement by the United Nations Human Rights Council's Working Group on the Issue of Discrimination Against Women in Law and in Practice*, OHCHR, 2015.
14. Vlada Indije, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Nacionalni ured za kriminalističke evidencije, *Publikacija*
15. VSRH, *Paket propisa za unapređenje zakonodavnog okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, Zagreb
16. WHO, *Violence against Women Prevalence Estimates 2018*, Geneva, 2021.

Pravni izvori:

1. Código Penal, Peru
2. Evropska konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP), izmijenjena protokolima br. 11 i 14 dopunjena protokolima br. 1, 4, 6, 7, 12 i 13, od 4. 11.1950.
3. Konvencija Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici
4. *Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BD BiH), Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 19/2020, 3/2024 i 14/2024*

5. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), Službene novine FBiH, br. 36/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017, 31/2023 i 58/2025
6. *Krivični zakonik Republike srpske (KZ RS); Službeni glasnik BiH, br. 64/2017, 104/2018, 89/2021, 73/2023, 9/2024, 105/2024, 19/2025, 14/2024, 31/2025 i 85/2025*
7. Odluka Ustavnog suda 59/2008 od 14. maja 2008. u pogledu pitanja ustavnosti člana 153. Krivičnog zakona
8. Prijedlog izmjena i dopuna Krivičnog zakona Malte
9. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i s njima povezanim pitanjima iz 2021.
10. Zakon o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici; Zakon br. L 115(I)/2021)
11. Zakon o sprječavanju i suzbijanju feminicida, rodno uvjetovanih ubistava i nasilja (Loi sur la prévention et la lutte contre les féminicides, les homicides fondés sur le genre et les violences), 2023.
12. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u Federaciji Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, 19/2025
13. Zakona o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i s njima povezanim pitanjima (izmjena) (br. 2) Zakon iz 2022.
14. Zakona o sprječavanju i suzbijanju feminicida, rodno uvjetovanih ubistava i nasilja Belgije

Internet izvori:

1. Characteristics of Abused Persons, dostupno na: <https://www.domesticviolenceinfo.ca/characteristics-of-abused-persons/> (datum posjete stranici: 2.12.2025.)
2. Cyprus leads in Europe with anti-femicide law, dostupno na: <https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/cyprus-leads-in-europe-with-anti-femicide-law#:~:text=%22The%20law%20was%20the%20first,imposing%20sentences%22%2C%20he%20stressed> (datum posjete stranici: 15.11.2025.)
3. <https://apnews.com/article/italy-femicide-crime-life-prison-meloni-cecchettin-c253498f58502aecaf1cfb3086ee4392> (datum posjete stranici: 12.12.2025.)
4. <https://balkaninsight.com/2025/08/11/fear-endures-in-women-exposed-to-bosnia-livestreamed-femicide/> (datum posjete stranici: 23.12.2025.)

5. <https://bosniaherzegovina.un.org/en/305521-un-bosnia-and-herzegovina-calls-urgent-action-following-femicide-most> (datum posjete stranici: 23.12.2025.)
6. https://italynews.online/news-from-italy-in-english/italy-approves-new-femicide-law-with-life-sentences/?utm_source (datum posjete stranici: 12.12.2025.)
7. <https://italynews.online/news-from-italy-in-english/italy-approves-new-femicide-law-with-life-sentences/> (datum posjete stranici: 12.12.2025.)
8. <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/31892> (datum posjete stranici: 27.10.2025.)
9. <https://n1info.ba/english/news/new-case-of-femicide-in-bosnia-man-kills-partner-before-attempting-suicide/> (datum posjete stranici: 23.12.2025.)
10. <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/necemo-umirati-u-tisini-borba-za-uvodenje-femicida-kao-posebnog-krivicnog-djela/562148> (datum posjete stranici: 1.12.2025.)
11. <https://unigerc.unsa.ba/en/professional-conference-in-sarajevo-femicide-must-be-a-separate-criminal-offense-in-the-criminal-code-of-fbih/> (datum posjete stranici: 1.12.2025.)
12. <https://vna.al/english/bota/parlamenti-italian-miraton-unanimisht-ligjin-qe-e-ben-femicidin--te-vec-i-17232?utm> (datum posjete stranici: 12.12.2025.)
13. <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/zaustavimo-femicid-u-bih-u-posljednjih-%C5%A1est-godina-ubijeno-vi%C5%A1e-od-60-%C5%BEena-cjelokupno-dru%C5%A1tvo-ima-obavezu-da-reaguje/3401029> (datum posjete stranici: 23.12.2025.)
14. <https://www.jurist.org/news/2025/03/italy-approves-draft-law-punishing-feminicide-with-life-imprisonment/> (datum posjete stranici: 12.12.2025.)
15. <https://www.nacional.hr/femicid-sve-cesci-ubojica-zene-u-tuzli-osuden-na-25-godina-brat-zrtve-nezadovoljan/> (datum posjete stranici: 23.12.2025.)
16. <https://www.pragg.ba/en/news/160/amendment-to-the-draft-law-on-amendments-to-the-criminal-code-of-fbi-h-regulating-femicide-gender-based-killing-as-a-specific-criminal-offense> (datum posjete stranici: 1.12.2025.)
17. https://www.slobodna-bosna.ba/vijest/429613/sokantni_podaci_udvostruchen_broj_femicida_u_bih_za_dvije_godine_ubijeno_chak_35_zena_najvise_na_podruchju_tuzle_i_sarajeva.html (datum posjete stranici: 23.12.2025.)
18. https://www.vijesti.ba/clanak/728109/italija-usvojila-zakon-za-femicid-dozivotna-kazna-zatvora?utm_source=chatgpt.com#google_vignette (datum posjete stranici: 12.12.2025.)

19. <https://zenskamreza.ba/femicid-je-drustveni-problem-a-ne-sporadicni-incident-iz-privatne-sfere/> (datum posjete stranici: 2.12.2025.)
20. L. Elena, Navarra: primera comunidad autónoma en incorporar el feminicidio a su legislación, Feminicidio.net, dostupno na: <https://feminicidio.net/navarra-primera-comunidad-autonoma-en-incorporar-el-feminicidio-a-su-legislacion/> (datum posjete stranici: 14.11.2025.)
21. Ley Foral 14/2015, de 10 de abril, para actuar contra la violencia hacia las mujeres, dostupno na: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-4950> (datum posjete stranici: 14.11.2025.)
22. Real Academia española: Diccionario de la lengua española, feminicidio (lat. femina i-cidio), dostupno na: <https://dle.rae.es/feminicidio?m=form> (datum posjete stranici: 14.11.2025.)
23. Svaka treća žena žrtva nasilja: Zabrinjavajuća statistika i u Bosni i Hercegovini, Raport.ba, dostupno na: <https://raport.ba/svaka-treca-zena-zrtva-nasilja-zabrinjavajuca-statistika-i-u-bosni-i-hercegovini/> (datum posjete stranici: 16.10.2025.)
24. Times Malta, Making the new femicide law work, 28. marta 2024., dostupno na: <https://timesofmalta.com/article/making-new-femicide-law-work.1003735> (datum posjete stranici: 15.11.2025.)

Sunčica Hajdarović, PhD, Assistant Professor
Faculty of Law, Džemal Bijedić University of Mostar

Vildana Delibašić, LL. B., Teaching Assistant
Faculty of Law, Džemal Bijedić University of Mostar

FEMICIDE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: BETWEEN TRADITION, LAW, AND SOCIAL REALITY

Summary: This paper analyzes femicide as the most severe form of gender-based violence against women, examining its normative, criminological, and victimological aspects within the legal system of Bosnia and Herzegovina. Femicide is considered as a predictable social phenomenon that most often represents the final stage of prolonged violence, frequently accompanied by institutional failures. Particular attention is paid to the introduction of the criminal offence of aggravated murder of a female person in the Criminal Code of the Federation of Bosnia and Herzegovina, as an important step toward recognizing the gender-based motivation of violence. The paper points out the limitations of an exclusively criminal-law approach and emphasizes the need for comprehensive institutional and preventive measures. In the concluding section, *de lege ferenda* proposals are presented, aimed at harmonizing legislation, strengthening preventive mechanisms, and improving the protection of women's rights to life and security.

Key words: femicide, killing of women, gender-based violence